

Jevrejski glas

Sarajevo, decembar 2010. / tevet 5771.

15. januar
godišnjica smrti
Isaka Samokovlije

20. januar
Tu bišvat - Hamišoši

27. januar
Međunarodni dan obilježavanja
Holokausta

18. februar
Purim

Hanuka līnda sta aki Oĉo kandelas para mi

Iz pera odgovornog urednika

Volite li „Jevrejski glas“?

Pred vama je još jedan broj našeg lista koji se, evo, pojavljuje sa puno samopregora i nekom neobičnom željom za očuvanjem tradicije u našoj maloj zajednici i očuvanjem veze između nas u Sarajevu i vas u dijaspori. List i ovoga puta donosi niz zanimljivih članaka i novih, do sada neobjavljenih, činjenica i fotografija. Jedan mali, zaista veoma mali, dio lista je prilog koji ste nam vi poslali. Sa tim priložima list, nažalost, nikada ne bi izašao, jer drugi smatraju da ne treba da se javljaju, da pišu, da nam šalju stare i interesantne porodične fotografije i dokumente i da će "Jevrejski glas", sam od sebe, doći na

vašu kućnu adresu.

E, vidite, to nije moguće.

Nije moguće iz jednog prostog razloga, što „Jevrejski glas“ ne može da izlazi kao jedna kvalitetna novina ukoliko vi u njemu ne saradujete. Vi nećete da saradujete, a drago vam je da dobijete novinu i da pročitate informacije o nekom vama dragom ili poznatom, o nečemu što se dešava u Sarajevu i Bosni, a nikada sa nama ne djelite to što imate u vašim uspomenu.

Podijelite sa nama vaše uspomene.

I kada sam pisao o tome kako redakcija nema vlastitu kancelariju, nemamo dobar fotoaparatus, nikome nije palo na

pamet da nešto donira, da nešto pokloni, da upita kako to vi uopšte izdajete "Jevrejski glas" i šta će se sa našom novinom desiti ukoliko vi ne pomognete. I nikoga nije briga što smo mi jedina jevrejska novina iz bivšeg nam Jugoslavije čiji su i saradnici i urednici volonteri, a, ipak, je naša novina, lijepa i sadržajna i aktuelna, vama draga.

A vi, naši dragi čitaoci, članovi Jevrejske zajednice, mislite li da je naš krik došao prekasno. Treba li da prestanemo izlaziti pa da neko upita šta se to desilo??!

Ja, eto toliko, o problemima „Jevrejskog glasa“.

A, vi?! Eli Tauber - Lelo

Osuda vandalizma

Predstavnici Međureligijskog vijeća posjetili su jučer Jevrejski kulturni centar sa Sinagogom, Hram mira u Doboju, koji je bio na meti vandala. Nacistički grafiti - kukasti krst spod kojeg je napisano "Zig hajl", na Hramu mira, ispisani su u noći između 18. i 19. novembra, rekao je sekretar Jevrejske opštine u Doboju, Dario Atijas.

"MRV u BiH zabrinut je učestalim napadima na vjerske objekte i vjerske službenike koji su djela huligana i osuđujemo ih, bez obzira na to od koga dolazili", izjavio je stručni saradnik Vijeća, Igor Kožemjakin, nakon razgovora sa predstavnicima

vjerskih zajednica u Doboju. Razgovorima, pored Kožemjakina, prisustvovali su predsjednik Medžlisa IZ u Doboju, Bajro Džafić, župnik Rimokatoličke župe Presvetog srca Isusova u Doboju, Pero Iljkić, arhijerej Pravoslavnog dobojskog namjesništva, Duško Simić i zamjenik načelnika Opštine Doboj, Mladen Mičić. **OSLOBODENJE 24.11.2010. godine.**

Dario Atijas, sekretar jevrejske opštine, obavjestio policiju o oskrnavljenju sinagoge

U Doboju vandali oskrnavili verski objekat Kukasti krst na sinagogi

DOBOSJ - Jevrejska sinagoga u Doboju prekrivljena je oskrnavljenim nacističkim grafitima. Najodvratniji simbol zla zbog kojeg su milioni nevinih dali živote tokom Drugog svjetskog rata nacrtan je u skoro metarskom prečniku, kaže Atijas.

Osim pripadnika CJB Doboja, ispred sinagoge su u četvrtak bili i odbornici predstavnik

nacionalnih manjina Dragan Marković i predsjednik Socijalističke partije u Doboju Srdan Todorović, koji su pozvali policiju RS da hitno nađe počinioca. U CJB Doboju navode da su inspektori kriminalističke policije obavjestili dežurnog tužioca i komandanta inspekciju koja je zadužena za uklanjanje grafiti.

OŠ „VUK KARADŽIĆ“ VIŠEGRAD

U višegradskoj Osnovnoj školi „Vuk Karadžić“ održana je završna učenička radionica na temu upoznavanja sa manjinskim nacionalnim zajednicama koje žive na prostorima Bosne i Hercegovine. Mladi ove škole upotrijebili su mjesec dana svojeg slobodnog vremena da saznaju što više o Jevrejskoj zajednici, njenoj religiji, tradiciji i običajima.

Na završnoj prezentaciji pokazali su zavidno znanje o historiji Jevreja i geografiji Izraela, o osnovnim obilježjima naše religije, biblijskim temama iz Starog zavjeta i vjerskim praznicima, poznavanje tradicionalnih običaja, nekih aspekata umjetnosti kao i specifičnosti jevrejske kuhinje.

P.K.

Bogatstvo naše različitosti

Učenici Prve Osnovne škole Ilidža uspjeli su da sačine lijep i interesantan program posvećen nacionalnim manjinama u Bosni i Hercegovini.

U programu su učestvovali predstavnici nacionalnih manjina Mađarske, Slovenije, Italije, Crne Gore, Makedonije, a u ime Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine, učenike, roditelje i goste, pozdravio je, Eli Tauber.

U programu je učestvovala i grupa mladih Roma sa efektom plesnom tačkom.

Posebno je prisutne oduševila glumica Irina Dobnik koja je svom nonologu dodala i pjesmu "Adio kerida" koju je nekada tako dobro pjevala u „Plavoj Jevrejki“.

Učenici su u svojim rukama držali zastave nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine i znak „La Benevolencije“. Zaista je to bio još jedan primjer očuvanja zajedništva u našoj zemlji.

E.T.

Očuvanje naših grobalja

U Zavidovićima zahvaljujući župniku

Nastojanjem I lijepom inicijativom župnika Katoličke crkve u Zavidovićima, vlc. Mire Bešlića., katolička mladež izvela je radnu akciju i očistila Jevrejsko groblje. Iz svojih sredstava župnik je popravio ogradu i postavio novu kapiju.

Na nekim spomenicima još se mogu porčitati neka imena. Oni koji vode porijeklo iz Zavidovića sigurno će ovom informacijom osjetiti neku povezanost i shvatiti da neko, bez obzira, gdje ste ili da li postojite, misli na vas.

Lično sam bio tamo i zadivljen onim što je učinjeno, u znak zahvalnosti objavljujemo ovih nekoliko fotografija. **Eli Tauber**

Digitalizacija kulturne baštine nacionalnih društava

Obavještavamo vas da je potpisan ugovor između BHTelecoma-a i nacionalnih društava Bosne i Hercegovine. Cilj ovog ugovora je početak realizacije zaštite kulturne baštine u štampi i periodici.

BHTelecom je još prije dvije godine uvidio vrijednost ovog projekta za očuvanje kulturnog naslijeđa BiH i potpisao sporazum sa nacionalnim društvima. Sada je došlo i do potpisivanja ugovora, a nosilac inicijative i realizacije projekta je La Benevolencija.

Diana Samokovlija Dragušić

Slikanje kao izazov

O našim članovima koji žive u dijaspori često ili ne pišemo ili ih nekako zaboravljamo, a oni tamo negdje (ovaj put u u Izraelu) stvaraju i veoma su uspješni. Slučajno nam se ukazala prilika (zahvaljujući Internetu) da otkrijemo šta to tamo u Nataniji stvaran naša draga Diana, evo, odlučili smo da to podijelimo sa vama.

Proslava Hanuke u Doboju

Ove godine praznik Hanuka smo proslavili u prostorijama naše Opštine. Čika Mordo je upalio i prvu svjećicu za ovu Hanuku.

Televizija nas je snimala pa kad smo došli kući naša baka nam je rekla da nas je vidjela na televiziji. Za nas djecu, ali samo za djecu koja su taj dan došla u Opštinu da proslave Hanuku, pripremljeno je iznenađenje, uručene su nam bijele kovertice. Niko od nas prisutnih nije znao šta je u koverti, to je bilo zaista iznenađenje. Taj dan su se naše mame dogovorile da u nedjelju idemo u Novi Sad na veliku Hanuka proslavu, a mi djeca smo se jako radovali, bijele kovertice smo čuvali za džeparac.

Nas dvije smo svaku večer gledale prognozu vremena i samo smo se bojale da snijeg ne počne da pada, jer smo znale da u tom slučaju od puta u Novi Sad nema ništa. U nedjelju ujutro, u 6 i 30h, smo iz Teslića krenuli, a u 7 i 30h svi koji su se odlučili na put smo bili u našoj Opštini. Nas djece je bilo šestoro, išli smo sa tri auta sa našim mama i tatama. Imali smo veliku sreću, snijega nije bilo, niti je padao. Čim smo došli u Novi Sad odmah smo otišli u Jevrejsku Opštinu i u isto vrijeme su stigli i članovi iz Osijeka.

U prostorijama Opštine dočekao nas je Boris, a ubrzo su počeli da pristižu i mnogi drugi bilo nas je puno, imena nismo mogli ni da upamtimo. Stigli su nam drugari i drugarice koje smo upoznali u Osijeku, Kladovu, Pirovcu neke nismo mogli prepoznati. Moj drug Danilo je čekao da vidi Elija, ja sam jedva prepoznala Davida iz Zrenjanina i kad smo se vidjeli jako smo se obradovali i on i ja. Igre, pjesme, glume i druženja je bilo cijeli dan, a i krofne nisu bile zaboravljene.

Ono što nam je najviše ostalo u sjećanju za ovu Hanuku jeste da smo svi prisutni u 17h izašli u dvorište Jevrejske Opštine i tada smo upalili veliku Hanukiju.

Ta svjetlost nas je sve obasjala i dašak svjetlosti je bio u svima nama. Svi sretni i zadovoljni smo otišli svojim kućama.

Veliko hvala Lizi i Mini, jer su nam one poslale mail i pozvale na veliku Hanuka proslavu. **Mia i Lana JO Doboju**

Iz aktivnosti "Bohorete"

2. novembra, 2010., "Bohoreta" je organizovala jednu od svojih čajanki na koju su bile pozvane gošće iz drugih nacionalnih društava: Preporoda, Prosvjete i Napretka, sa počasnom gošćom iz Kanade, dr. prof. etnomuzikologije, Judith Cohen. Gđa Judit Cohen nam je otpjevala na našem jeziku nekoliko sevdalinki koje potiču od sefardskih pjesama. Poslije toga je Girt Gordana recitovala svoju poeziju. Čajanka je

protekla u prijatnoj atmosferi. Bohorete su bile aktivne i u pripremi za proslavu Hanuke. Kao i svake godine, žene su pripremile kompletno poslužnje i pobrinule se oko podjele hrane.

12. i 13. decembra, četiri članice "Bohorete" su učestvovala na Seminaru žena iz Međureligijskog vijeća, koji je održan u Tuzli, uz podršku OSCE-a. Tema seminara je bio volontarizam. Govorilo se o pozitivnim vrijednostima volontarizma i mogućnostima volontiranja u okviru organizacije žena vjernica međureligijskog vijeća.

14. decembra u posjetu "Bohoreti" je došla gđa Marcie Lee, profesorica religijskih studija u oblasti jevrejske umjetnosti, rodne ravnopravnosti i socijalne pravde na Univerzitetu Arizona u Phoenix-u, SAD. Održala nam je predavanje na temu: Radikalne promjene u jevrejskim zajednicama: Snaga jevrejskih ženskih organizacija u SAD.

Sarajevski Sefardi kao bečki „Most između Istoka i Zapada“

U Jevrejskom muzeju grada Beča u toku je Izložba „Turci u Beču“ koja daje sliku Sefardske zajednice u ovom gradu, u kojoj su važnu ulogu odigrali i Sefardi iz BiH. Iako Izložba u Jevrejskom muzeju u Beču govori o „pozitivnim stranama migracije“ i o tome kako „dobijanje novog identiteta ne mora da znači gubljenje starog“, priča o „Turcima u Beču“ počinje ipak jednim od „najvećih progona u povijesti čovječanstva“. Početkom 1492. godine pred španskim vladarima, Ferdinandom od Aragona i Isabelom od Kastilje, kapitulira i posljednji muslimanski vladar na Iberijskom poluotoku, a svega tri mjeseca kasnije ovi „katolički kraljevi“ u Alhambri, „posljednjem bastionu Al-Andalusa“ potpisuju odluku od „velikog simboličkog značaja“.

Ona kaže da svi Jevreji još do 31. juna iste godine moraju ili napustiti Španiju, ili preći na katoličanstvo, i preko 100.000 Sefarda daje se na dugi i mukotrpn put u nepoznato, objašnjava jedan od kustosa Izložbe, Gerhard Milchram. „Bježeći od rekonkviste (inkvizicijski pohod koji je za cilj imao protjerivanje islamskih Arapa i Jevreja sa Iberijskog poluotoka) dio tih Jevreja nastanio se u Amsterdamu, Hamburgu, Londonu ili Italiji. Većina sefardske dijasporne naselila se, međutim, u Osmanskom carstvu, jer su tamo primljeni raširenih ruku i zaista veoma srdačno, a stanovništvo i vlasti nisu, zapravo, mogli da shvate zašto Španija progoni tako učene i vrijedne ljude“, objašnjava Milchram.

Ugledni trgovci

Osmansko carstvo sa druge strane prepoznaje „vrijednosti te migracije“, a Jevreji koji se, „za razliku od svojih sunarodnjaka u katoličkom dijelu Evrope, bez straha i stida smiju javno deklarirati kao Jevreji“ i koji tako „dobivaju mogućnost da započnu jedan novi život“, širom Balkana osnivaju brojne vjerske i društvene zajednice. No, ono što ih dovodi u poziciju da postanu „most između Istoka i Zapada“ jesu mirovni i trgovinski ugovori između Habsburške Monarhije i Osmanlija, koji im omogućuju i nastambu u Beču. Tako su Sefardi, za razliku od onih Osmanlija, koji su Beč pokušali osvojiti silom i ostali zapamćeni kao „Turci pred Bečom“, u istoriju ušli kao „Turci u Beču“, kaže Gerhard Milchram.

„Ti trgovački ugovori, koji su bili dio

mirovnih ugovora, a koji su potpisani sredinom 18. vijeka, dozvoljavali su Osmanlijama da se slobodno kreću po Austro-Ugarskom carstvu. Sefardi su tu mogućnost iskoristili i počeli se naseljavati u Beču. Pri tome je posebno važno podvući razliku u pravima koja su oni imali u odnosu na, da tako kažem, „domaće Jevreje“. Prava Sefarda bila su, naime, mnogo, mnogo veća. Oni su bili pod zaštitom Osmanskog carstva i za njih nije važila habsburška jurisdikcija“, objašnjava Milchram. Većina Sefarda u Beču bavila se trgovinom, odnosno razmjenom roba između Istoka i Zapada, tako i Izložba u Jevrejskom muzeju velikim dijelom govori o poznatim trgovcima i njihovim „inovativnim trgovačkim mrežama“, kako na Balkanu tako i u Austro-Ugarskom carstvu. Riječ je međutim i o umjetnicima, piscima, učenjacima i rabinima, dodaje Gabriele Kohlbauer-Fritz, takođe jedna od kustosa Izložbe i zastaje ispred fotografije jednog, kako kroz osmijeh kaže, „utjecajnog i uvaženog Bosanca“.

„Na slici vidimo Rubena Barucha, koji je bio jedan od uvaženijih sefardskih rabina u Beču. Rođen je u Sarajevu, a u Beč je stigao sredinom 19. vijeka, i ovdje je bio jako priznat vjerski autoritet. Pored njega vidimo ober kantora, Jakoba Bauera, a njegov zadatak, nakon što je u Beču otvoren i velelepni „Turski hram“, bio je da reformira liturgiju u ovoj bečkoj sinagogi. Bauer je bio Aškenaz, a Sefardi, poput Barucha, koji su u Beč stizali iz svih krajeva Osmanskog carstva, svaki su ponaosob imali svoj poseban stil i po pitanju liturgije se morao naći kompromis, jer je bilo dosta nesuglasica. U traženju tog kompromisa Baruch je odigrao značajnu ulogu, tako da se zaista može reći da je tadašnja Jevrejska zajednica Beča dobila izvjestan bosanski štih“, objašnjava Kohlbauer-Fritz.

Korijeni iz Bosne

Za razliku od Bauera koji je odjeven u, reklo bi se, klasičnom evropskom stilu, Baruch na glavi nosi fes, a na grudima veliki osmanlijski orden – „još jedan znak odanosti sultanu“, dodaje kustos. No, svega nekoliko koraka dalje, Kohlbauer-Fritz ponovo zastaje ispred nekoliko eksponata koji su vezani za još jednu „jako uglednu bosansku porodicu“. „Riječ je o porodici Semo“, objašnjava Kohlbauer-Fritz, „jed-

noj staroj sefardskoj porodici iz Bosne. Šemtov Semo je jako važan publicista i historičar, bavio se izdaštvom na ladino jeziku, takođe ga je proučavao, a njegova kćerka bila je udata za Adama Zimlinskog, kroničara Sefardske zajednice u Beču, koji je sa katoličanstva prešao na jevrejstvo. Njihov sin, Alexander Zimlinski, bio je poznati muzičar, a znamo, takođe, da je u porodici bilo i muslimanskih predaka iz Bosne; šta da Vam kažem“, smije se Kohlbauer-Fritz, „bila je to jedna prava moderna multikulturalna porodica.“

Na Izložbi u Beču mogu se vidjeti i fotografije Isaca i Rene Alcalay, „čija je unuka Luna danas u Beču jedna od najpoznatijih kompozitora moderne klasične muzike“, a izložen je i plašt za Toru kojeg je Sefardskoj zajednici u Beču poklonio Moše Finci. kustosica Izložbe kaže da postoji velika vjerovatnoća da je i to jedan „bosanski poklon“, dok isto važi i za veliki Hanuka svijećnjak u obliku polumjeseca. „Što je još jedan znak da su Sefardi i u Beču ostali lojalni Osmanskom carstvu, to je na izvjestan način bilo pitanje časti, zahvala za dobar prijem nakon progona iz Španije. Poznato je čak da je u Turskom hramu koji je izgrađen 1880. godine u mavarskom stilu, na jednom zidu bila izložena slika Franje Josipa, a na drugom slika osmanskog sultana. U sinagogi su se slavili rođendani i jednog i drugog, a Sefardi su zadržali i svoj španski identitet“, objašnjava Milchram.

„A upravo to je veza sa sadašnjošću“, dodaje kustos. „Sefardi su jednostavno imali više identiteta, a niti jedan od njih nije isključivao drugi ili treći. Smatramo da je to recept po kojem bi se i danas trebalo gledati na migraciju u Evropi, dobijanjem novog identiteta ne gubi se stari i ako se migraciji pride na taj način, od nje svi mogu imati koristi. Oni koji imigriraju dobijaju priliku da započnu jedan novi život, a oni koji ih dočekuju mogućnost da upoznaju neku novu kulturu i neke nove, možda produktivnije poglede na svijet i život uopšte“, zaključuje jedan od kustosa Izložbe, Gerhard Milchram.

Njihovi tragovi...

„Kako na ovom svijetu prostreš, tako ćeš na onom spavati.“
Jevrejska poslovice

Ne poznajem niti jednog Jevreja. Šteta! Kažu da ih danas u Zenici ima svega nekoliko. Prije ih je bilo mnogo više, uostalom, kao i u cijeloj Evropi. Protjerivani su svuda gdje bi se naselili. Poslije takvog jednog progona došli su i u Bosnu, a nekoliko porodica našlo je utočište u Zenici. Vjerno čuvajući svoju tradiciju i religiju, njih nekoliko je podiglo predivnu sinagogu u strogom centru grada. Smatra se da je to jedna od najljepših sinagoga u BiH. Do fašističkih progona i ubijanja

ovog naroda, u Zenici ih je živjelo oko tristotinjak... a onda je došlo do te neljudske, bolesne i neshvatljive mržnje prema drugom i drugačijem... A to je mržnja jednostavno, ja bih rekao, mržnja prema samom sebi... Mrziti nešto što je različito od nas samih znači mrziti ogledalo koje zorno pokazuje naš pravi izgled... Plod te mržnje jeste i većinski sadržaj Jevrejskog groblja na putu prema Raspotočju, u njemu se datumi nevjerovatno poklapaju sa Drugim svjetskim ratom. Po pričama, to groblje je osnovano i mnogo prije, možda i prije stotinu pedeset godina (kada su se Jevreji i doselili u Zenicu), ali spomenici koji datiraju iz tog doba su tu u manjini, na njima se ne mogu ni pročitati natpisi niti godina smrti pokojnika...

Na jednom nadgrobnom spomeniku lijepo su isklesani simboli ruku, one se jedva dodiruju. Čest je to jevrejski simbol na sličnim spomenicima, a sim-

bolizuje njihovo isključivo pravo blagosiljanja... Ispruženi prsti na ovom spomeniku kao da žude za slobodom, ili nam mašu sa porukom da su ipak slobodni. Ljudski duh se ne može prognati, uništiti ni zarobiti... Dodiruju se kažiprst i srednji, dok dva palca žude da se dotaknu, ali se ne dodiruju... Tako postavljene ruke čine jedan trougao... a ispod njih se nalaze druge dvije ruke, razdvojene...

Na ostalim spomenicima su uglavnom ispisane godine rođenja ili smrti onoga koji tu počiva sa obaveznim hebrejskim natpisima i davidovom zvijezdom...

...*Gasela Libing je poginula marta 1937., na njenom grobu piše kako je bila žrtva fašizma, a ispod tog teksta stoji popis ožalošćenih, muž: Hedman, kćerka: Anabela, zet: Jozi, unučić: Jolica...*

...*„Tije nišmato cerura bicror ha-hajim“ (Neka bi mu duša bila vezana u snop živih)...*

SUSRET ZA BUDUĆNOST

U sportsko rekreacionom centru Bjelolasica, u Republici Hrvatskoj, u vrlo dobroj organizaciji koju zajednički potpisuju JDC i Židovska općina Zagreb, u novembru 2010. godine, održana je ova, sada već tradicionalna, Limmud keshet konferencija, "najveći izvor znanja poslije ješive" kako to neskromno najaviše organizatori. Planina, odvojenost od grada (Ogulin je najbliži, ali dovoljno daleko), čisti zrak i solidna gastronomska ponuda, bez kosher obaveze, učinili su da se nakon konferencije vratimo kući s kojim kilogramom viška, ali zadovoljni i osvježeni.

Bogat program konferencije učinio je da svako od nas nađe po nešto za sebe, predavanja su bila izuzetno dobro posjećena, muzičke manifestacije

Piše: Boris Kožemjakin

su, po mom ukusu mogle biti i bolje, ali vjerovatno to bolje i više košta, a vrijeme recesije koje nije mimoišlo ni JDC (glavnog finansijera) nije dozvolilo bolji izbor. To u svakom slučaju ne znači da nije bilo veselo, folklorni ansambli, plesne grupe "Haverim šel Izrael" iz Osijeka i "Or Hašemeš" iz

Zagreba prikazali su dio svog bogatog repertoara, a muzički ugođaj su upotpunili kletzmer bend "Jewsters" i grupa "Funky town", obje iz Zagreba. Obilje predavanja i predavača ne dozvoljavaju da ih sve pomenem, tako da će mi ovaj put oprostiti ako nisu poimenično navedeni, svi zajedno bili su dobri,

često intrigantni i svojim izlaganjima provocirali su ozbiljnu i sadržajnu diskusiju. Veoma dobro, za mene iznenađujuće afirmativno, bilo je bavljenje djecom u izuzetno poduzetnoj Gan grupi, koju su

vodili mladi entuzijasti, volonteri iz različitih jevrejskih zajednica. Iskreno, bravo, djeca su bila toliko zaokupljena programom i igrom uz koju su ponešto i naučili, tako da su ih roditelji često i poželjeli vidjeti tokom dana. Kabalat Šabat je vodio zagrebački Rabin Luciano Moše Prelević, a organizator se potrudio da Kiduš i večera budu svečani, onako kako dolikuje Šabatu, uz paljenje svijeća, blagoslovom za vino i kruh, te obilnom i

veoma ukusnom večerom, dok nam je veselu atmosferu tom danu još više podgrijao Brane Popović, pričajući jevrejske, bolje reći aškenaske viceve. Naša grupa brojala je 35 učesnika, putovali smo dugo, ali veoma prijatno, uz dobar autobus i veoma ljubaznog vozača, tako nam je i dugo putovanje bilo lijepo i bilo dio ukupnog ugođaja. Veliki broj entuzijasta, volontera, te sada već pravih "profesionalaca" u organizaciji ovakvih jevrejskih događaja, zaslužuje da ih posebno

istaknemo i da im se zahvalimo na učinjenom, ali broj "djelatnika" i prostor naše novine to ne dozvoljavaju. Posebnu zahvalnost ipak zaslužuju koordinator projekta Dina Šlozberger i cijeli organizacijski tim. Nadamo se da će i iduće godine biti na raspolaganju za Limmud u Bosni.

U okviru Konferencije održan je i sastanak Koordinacije jevrejskih zajednica ex Yu, kojoj se uz odobravanje svih prisutnih priključila i Jevrejska zajednica Bugarske, tako da sada imamo Balkansku koordinaciju jevrejskih zajednica.

Na kraju, iako ne manje važno, a za nas možda i najvažnije, dobili smo povjerenje, a čini mi se više tešku obavezu, da iduće godine budemo domaćini narednom Limmud Keshetu, negdje u Bosni i Hercegovini, negdje gdje možemo garantovati dobar smještaj, bogat program, dosta vanprogramskih sadržaja, a sve to za oko 400

Od 1999. godine, Limud se razvijao velikom brzinom širom svijeta, zahvaljujući grupi učesnika, koji su inspirisani Limud konferencijama, održanim tada isključivo u Velikoj Britaniji, utemeljili ovaj model međuopštinskog, volonterskog i dinamičnog jevrejskog obrazovanja. Danas Limmud održava svoje konferencije širom svijeta, pa tako i svake godine u drugom gradu našeg regiona. Ove godine je od 18.11 do 21.11, održana Četvrta Limud Keshet konferencija za region ex Jugoslavije, ovaj put u Hrvatskoj u organizaciji JDC-a i Zagrebačke židovske općine, koji su se pokazali kao odlični organizatori i domaćini. Više od 350 posjetilaca iz svih opština bivše nam zajedničke države su mogli da uživaju prijatnom planinskom ambijentu skijaškog centra Bjelolasica i raznim edukativnim i zabavnim sadržajima koji su im bili ponuđeni. Među posjetiocima je bilo dosta djece i omladine za koje su organizovane posebne prikladne radionice.

U programu su učestvovali mnogi predavači među kojima su bili: Ljiljana Lepuša: "Broj sedam u judaizmu", Ivan Čerešnješ: "Mutacije memorije Holokausta - memorijska ideologija u tranzicijskim društvima", Doron Čerkovski: "Moja izraelska priča", Žarko Puhovski: "Jesu li Židovi potrebni za postojanje antisemitizma", Janez Premk: "Život u srednjovjekovnim židovskim zajednicama u Sloveniji" i "Židovska groblja u Sloveniji", Rabin Luciano Moše Prelević: "Židovski tekstovi - Oko za oko zub za zub", Vuk Dautović: "Jorcajti i grobovi, židovska kultura smrti u Srednjoj Evropi" i "Amuleti za zaštitu od Lilit. Izraelski ambasador je držao predavanje o aktuelnoj politici Izraela prema jevrejskim

zajednicama u Evropi. Naš Eli Tauber je takođe učestvovao kao predavač sa dva uspješna predavanja: "Židovski tisak na Balkanu (područje bivše Jugoslavije) sa posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu" i "Antisemitska propaganda u NDH i u Nedićevoj Srbiji."

Mogli smo i da se zabavimo uz prikladan večernji program i da se družimo, što je Konferenciji pored edukativnog karaktera dalo i jednu relaksirajuću notu. Bilo je lijepo u Bjelolasici, vidimo se u Bosni iduće godine.

Girt Gordana

učesnika, jer svi očekuju da mi, "Bosanci", budemo dobri domaćini, još bolji organizatori i da ovoj tradicionalnoj konferenciji damo nešto posebno, nešto naše.

Najnovija knjiga Elija Taubera

Jevrejska štampa u Bosni i Hercegovini (1900 – 2011)

Svijet kojeg više nema

I ma nečega naročito u prilici kada kao domaćin u gradu u kojem živite, gostu ili strancu objašnjavate da je tu gdje upravo stojite bilo moćno drvo, ogranak rijeke ili nešto tome slično, ukorijenjeno i naizgled vječno. Može li povjerovati on čije oko registrira tek jedno od bezličnih parkirališta ili jednu od nebrojno mnogo betonskih zgradurina. Zapravo, možda je efekat nevjerice manji kod stranca ili gosta nego kod tebe samog. Kao u dvostrukoj ekspoziciji trebali bi se preklapati - slika drveta i betonskog monstruma. Svijet koji je nepovratno nestao, prizivaš tek pričom kojoj se u dragoj melankoliji vraćaš. Tako se nekako osjećam dok strancima pričam o Jevrejima koji su nekada činili temeljnu boju u tkanici ovog grada.

Obavezno im kažem: Zamislite, 1940. godine, ovdje je bilo šezdeset hiljada stanovnika od kojih su dvanaest i po hiljada bili Jevreji. Svaki četvrti ili peti stanovnik Sarajeva bio je Jevrej. A u takvom Sarajevu, oko dvadeset posto stanovništva činili su Jevreji. Tragedija - a o tragediji je ovdje riječ - se, naravno, ne mjeri ciframa i postotcima. Bitna je činjenica da su Jevreji bili u temelju tadašnjeg Sarajeva. Kako istražuje autor ove knjige, prvi zapisi o Jevrejima u Bosni i Hercegovini stižu iz druge polovine šesnaestog vijeka, iz kadijskih šerijatskih sidžila u Sarajevu. Tako su 1565. godine, dvojica jevrejskih trgovaca tražila naplatu nekih svojih dugovanja, a jedan od njih imao je i parnicu sa svojim kiridžijom. Jedna nedovoljno utvrđena činjenica kaže da je oko 1541. godine u Sarajevu bilo trideset do četrdeset Jevreja - Sefarda koji su se bavili trgovinom. Ono što je posebno zanimljivo jeste podatak da su to bili samci koji su najčešće dolazili iz Soluna i o velikim praznicima vraćali se natrag svojim familijama. Broj Jevreja u drugoj polovini šesnaestog vijeka je toliko narastao da

je za njih izgrađeno posebno naselje. Bijaše to u vrijeme Sijavuš-paše Starijeg (Atika). Najveći dio jevrejske kolonije čine trgovci. Kolonija je prilično organizovana. Imaju već svoj hram, opštinu, školu i svoje groblje. Krajem osamnaestog vijeka, oko 1779. godine, bilo je 214 jevrejskih domaćina. Ovo pretpostavlja populaciju od hiljadu duša. Nakon dolaska Austrougarske, 1878. godine, osniva se u Sarajevu „Sefardska izraeličanska vjerska zajednica“. Istovremeno, aškenaski Jevreji iz Galicije, Poljske, Češke, Moravske i drugih zemalja, nastanjuju se u Bosni i Hercegovini. Jedan posmatrač iz 1908. godine zabilježio je da se „Sefardi i Aškenazi znatno razlikuju jedni od drugih“.

Godine 1885. bilježi se u Sarajevu više od 2600 Jevreja. Deset godina kasnije (1895. godina) ovaj broj premašuje četiri hiljade. E da bi početkom dvadesetog vijeka u Sarajevu živjelo više od šest hiljada Jevreja, a u cijeloj državi skoro deset hiljada! Između dva svjetska rata, bosanskohercegovački Jevreji čine veliku i značajnu zajednicu. U njoj su trgovci, intelektualci, književnici te umjetnici različitih profila. Zajednica ima nekoliko listova i novina. O tome u najvećem dijelu govori ova knjiga. Najznačajniji književnik je Isak Samokovlija. Tu su obrazovani i ozbiljni: dr. Isak eff. Salom, Javer eff. Baruh, Zeki eff. Rafajlović (Moše Atias), dr. Moric Levi, dr. Marsel Šnajder i dr. Kalmi Baruh, mladi intelektualci Haim Alkalaj, Eli Finci, Oskar Danon, Alfred Pordes i Erih Koš.

U svojim sjećanjima kompozitor i dirigent Oskar Danon posebno navodi da je „1938. godine u Sarajevu sa studija iz inostranstva stigao veliki broj mladih intelektualaca, pa je grad koji je godinama bio bez značajnijih kulturnih manifestacija odjednom živnuo. U okviru Sarajevske filharmonije pijan-

istkinja Matusja Blum, balerine: Riki Levi, Ana Rajs i Ubavka Milanković, likovni umjetnici Vojo Dimitrijević, Ismet Mujezinović, Danijel Ozmo, Roman Petrović, inženjeri Jahiel Finci, Emerik Blum, Šuica Salom....osnovali su umjetničko društvo Collegium Artisticum. Organizovali su horske recitacije, predavanja, multimedijске umjetničke večeri, izložbe...U oktobru 1940. godine, po priči Norberta Frida "Pobuna u pisaćem stroju", napravili su predstavu "Zašto plače mala Erna". U njoj je učestvovalo više od stotinu lica, orkestar, dva hora, baletski hor, recitatori. Prije početka predstave izvedena je himna Collegiuma:

U jednom od tekstova iz 1940. godine, Derviš Korkut navodi „Specijalno za bosanske Jevreje može se reći da su oni postali više domaći nego što i sami misle“. Derviš Korkut bio je kustos Zemaljskog muzeja koji je 1941. godine, pred nacistima, sačuvao i spasio Sarajevsku hagadu. Sarajevska hagada je jevrejski rukopisni iluminirani kodeks koji je donešen iz srednjovjekovne Španije. Rijetka je i skupocjena knjiga. I danas je u posjedu Zemaljskog muzeja. Ako noću prošetate pored ove sarajevske znamenitosti, na gornjem spratu, u krajnjem desnom kutu, primijetiti ćete prozor pod ljubičastim svjetlom. Tu bdije naša Hagada. Četiri puta godišnje pruža vam se prilika da stanete u red sa osobama koje žele da pogledaju ovo čudo četrnaestog vijeka, jedno od najvrednijih svjetskih iluminiranih rukopisa. Hagada je hebrejska riječ. U prijevodu: priča. Knjiga je sastavljena iz slika koje pričaju priču o postanku svijeta i događaje iz istorije jevrejskog naroda. To je i cjelovita priča koja se čita u porodičnom krugu za Seder večer, uoči praznika Pesaha. Drugi svjetski rat je prijelomnica u priči o Jevrejima u Sarajevu. Već 1940. godine Jevreji su bili žrtve prvih rasnih zakona, kada im je ograničen upis u srednje škole i fakultete. Slijede

godine holokausta u kojima je skoro sedamdeset posto bosanskohercegovačkog jevrejskog življa bilo ubijeno.

Već do jula 1941. godine, četiri hiljade sarajevskih Jevreja bilo je deportovano u logore. Plan likvidacije bosanskohercegovačkih Jevreja sproveden je kao dio globalnog njemačkog plana njihovog uništenja na području Jugoslavije, odnosno NDH (Nezavisne države Hrvatske). Sve je okončano u periodu od aprila 1941. do kraja avgusta 1942. godine. Ustaška nadzorna služba - Zaštitno redarstvo za grad Sarajevo, obavijestili su svoje predpostavljene u Zagrebu, 23. augusta 1942. godine: "Juče popodne, u 17 sati, otpremljeni su preostali Židovi sa područja grada Sarajeva u sabirni logor Loborgrad". Ovim se datumom formalno zatvara dossier zločina njemačkih nacista i njihovih pomagača nad sarajevskim Jevrejima. Opisujući svoj prvi, poslijeratni susret sa Isakom Samokovlijom, jednim od rijetkih koji su preživjeli pogrom bosanskohercegovačkih Jevreja, književnik Erih Koš zapisuje: "Za nje-ga Sarajevo više nije bilo isto mjesto, budući da u njemu nije bilo ni Saruče, ni nosača Samuela, ni Jevreja koji se ne mole subotom. U holokaustu je Isak Samokovlija izgubio poznanike, prijatelje, daljnje i bliže srodnike, junake svojih pripovjedaka i pozorišnih komada. Ali ono što ga je naročito pogodilo bilo je to što je naslućivao da su tim pokoljem prorijeđeni ako ne i iskorijenjeni i njegovi čitaoci... Bolan osmijeh, krajem usana, bilo je sve vedro što je mogao da iscijedi iz sebe, a od riječi samo one tihe, jednosložne, koje su potvrđivale naša pitanja. Bio je satrven i teško bolestan čovjek. Govorio je tiho, kao iz druge sobe, ništa ga više nije radovalo pa je i mogućnost objavljivanja svojih pripovjedaka primao samo sa blagim, sjetnim osmijehom bolesnika, svjesnog

da mu je kraj blizu te sa lakom ironijom sluša utjehe i ohrabrenja ljekara i poznanika". Integralna povijest jevrejskog naroda, kao zajednička povijest naroda i narodnosti koji žive već stoljećima na teritoriji Bosne i Hercegovine nikada nije zapisana i publikovana. Saznanja o ulozu i mjestu jevrejske kulture i tradicije u istoriji Bosne i Hercegovine je nedovoljno istraženo područje i zbog toga gotovo potpuno nepoznato ne samo široj javnosti u BiH već i istoričarima, sociolozima kulture kao i stručnjacima iz drugih oblasti. Knjiga Elija Taubera „Jevrejska štampa u Bosni i Hercegovini (1900-2011)“ u širem smislu predstavlja analizu pojedinih segmenata i fenomena jevrejske periodike, odnosa, kao i njenog historijskog značaja u očuvanju jevrejske historije, kulture, vjere i tradicije u Bosni i Hercegovini. Posredstvom validnih činjenica i kritičkom analizom prezentirana je u ovoj knjizi jevrejska štampa, spomenice, kalendari i druga periodika,

naslovi, jezik, uticaj štampe na stanovništvo, odnos stanovništva prema jevrejskoj štampi, razvoj štampe, odnos štampe prema socijalnim problemima jevrejskog društva, odnos štampe prema jevrejskim društvima i institucijama, odnose između jevrejske štampe i pojave cionizma i njegova popularizacija putem jevrejske štampe, kao i očuvanju sefardske kulture, romanse, poslovice i jezika. Ulogu koju je jevrejska štampa imala od njenih samih početaka (1900.), u periodu između dva svjetska rata i danas. Posebna pažnja usmjerena je na razvoj pisane riječi i jezika, te značaju koji je jevrejska štampa imala u smislu podrške jevrejskim intelektualcima, piscima, umjetnicima i rabinima otvarajući im stranice svojih glasila. Vrijednost ove knjige ogleda se i u bogatoj selektivnoj bibliografiji naslova kompletne štampe i periodike od 1900. godine do danas.

„Jevrejska periodika u Bosni i Hercegovini“ predstavlja, po prvi put, sistematizovanu jevrejsku periodiku u BiH i jedina je takve vrste u regionu.

Knjiga koja je pred vama pokušaj je autora Elija Taubera da se to vrijeme jasnije osvijetli. Iako naslovljena kao pregled jevrejske periodike u Bosni i Hercegovini, od 1900. godine do danas, njena prava suština je ostala u periodu između prvog i drugog svjetskog rata. Bio je to, naime, period kada je jevrejska štampa i periodika doživjela svoj vrhunac. U tekstovima koji uzbudljivo svjedoče o životu jedne intelektualno i ljudski zanimljive i u svakom pogledu bogate zajednice, teško da ćete pronaći i obris vremena koji će uslijediti, vremena, kada je većina tih ljudi bila brutalno ubijena ili nestala u koncentracionim logorima širom Evrope. Pretvorila se u priču koja nas obavezuje na više načina. Ovo je bio naš.

**Boro Kontić, urednik
Direktor „Media-centra“, Sarajevo**

Hanuka lina sta aki

Piše: **Eli Tauber**

Mojsije prenio, ono za šta su naši preci ginuli, tek tako nestane. Danas, je to malo drugačije ili nije? Težeći da očuvamo naše jedinstvo, u našoj maloj zajednici svake godine palimo hanukiju, pjevamo Ma oz cur, organizujemo Hanuka sijelo. I svake godine bude nam lijepo i proživljavamo isti lijepi osjećaj svjetlosti. Ove godine bilo je još ljepše, još svečanije.

Kao prvo, po ugledu na naše prijatelje iz Beograda (hvala, Branko) napravili smo veliku Hanukiju koju je imao čast da posveti predsjednik Jevrejske zajednice BiH, Jakob Finci. Četvrti dan Hanuke počeo je paljenjem četvrte svijeće i tradicionalnog Hanuka sijela. Odaziv naših članova i prijatelja bio je iznad našeg očekivanja, tako da je hrana koju su pripremile naše uvijek vrijedne Bohorete nestala

i prije nego je sijelo zaista počelo. Ili je bilo malo hrane ili je gostiju bilo previše. Seka Debevec i Klara Pelja, da se ne bi zaboravila još jedna tradicija, pripremile su Hanuka halvu koju su, nažalost, samo privilegovani mogli da probaju (bilo je malo, ali dovoljno za one koji se još od djetinjstva sjećaju mirisa, boje i okusa ove jedinstvene halve u jevrejskom svijetu). Atmosfera je bila, kao i uvijek, puna pozitivnog naboja, veselja i plesa. Plesao je i ko je znao i ko nije. Plesali su i stari i mladi. Neponovljivo veselje i opuštenost koje je trajalo dugo iza ponoći.

Posljednji dan Hanuke bio je je dan koji je svojim izvanrednim pjevanjem i šarmom začinio kantor Boaz Davidof iz Izraela.

Isti dan posjetio nas je i ministar spoljnih poslova Izraela, Avigdor Liberman i izraelski ambasador za BiH, David Kohen. Ministar Liberman obišao je Sinagogu i malo razgovarao sa članovima Opštine. Predsjednik Jevrejske opštine Sarajevo, Boris Kožemjakin, zatražio je da se i građanima Bosne i Hercegovine omogući putovanje u Izrael bez viza. Obećao je ministar da će raditi na tome. Gospodin Liberman nije propustio priliku da pogleda original Sarajevske hagade u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine, a mi smo mu poklonili reprint Hagade kao uspomenu na njegovu posjetu Sarajevu.

Hanuka je tako ove godine bila i svečanija i sjajnija i novija i veselija.

Hag Hanuka Sameah!

Osjetiti svjetlo Hanuke, njegovu draž i duboki smisao istorije i tradicije koju nosimo u sebi, svake godine ponovo oživljava i budi nadu u opstanak jevrejskog naroda i jevrejske vjere. Kada zatitra plamen prve svijeće, on u sebi prenosi poruku čvrstine i postojanosti, bez koje ni Jevreji ne bi opstali i bez koje možda ni ovaj svijet ne bi bio ovakav kakvog ga poznajemo u zadnjih dvije hiljade godina. Očuvali smo našu vjeru, borili se za nju ljubomorno, ne dozvoljavajući da ono što nam je

Hanuka priredba za djecu

Iako je hladni zimski dan uticao na proslavu dječje Hanuke, ipak je ona prošla u dobrom raspoloženju, lijepim recitacijama, pjesmi, igrokazu i plesu. Jedna nova generacija je nastupala, jedna malo izraslija pomagala. A sve to, naravno, ne bi bilo tako kako je da nisu Sonja, Jasminka, Vlado, Vedran i ostali, pomagali, organizovali i učestvovali. Bilo je zaista veselo i lijepo.

Nešto o Jevrejima u Bihaću

Pišući za »Jevrejski Život« ovo par redaka o Jevrejima u Bihaću, nemam namjeru da pišem istoriju njihovu, niti mi to prostor lista dozvoljava, a niti dostaju potrebna i iscrpna vrela i materijal, po kojima bi se to moglo izraditi. Hoću jedino, da po kazivanju i sjećanju nekih starijih ljudi, otmem zaboravu ono, što je već i samim Jevrejima Bihaća postalo nepoznato, imajući pri tome na umu ono što nam je u amanet ostavio mudri Casiodorus: »Sramota je u svome mjestu biti stranac«.

Bihać je mala, vrlo lijepa i romantična varoš u kršnoj Bosanskoj krajini. Danas imade u njemu oveći broj Jevreja. Koji su preci njihovi, odakle su oni došli, kada su u Bihać doselili i čime su se bavili, valjalo bi nam promatrati. Jevreje u Bihaću ne nalazimo vrlo rano, mada je Bihać poslije Sarajeva i Jajca igrao jednu od najznačajnijih uloga u istoriji Bosne. Nemamo u Bihaću Jevreja ni onda kada je on bio "Caput et metropolis regnum C'roatiae", niti nalazimo kakvih vijesti o Jevrejima u to doba, i kod istraživača na

polju istorijske nauke. Pregledao sam Zemaljski arhiv u Zagrebu, zbirku listina u Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu, pa nikakve listine nisam tamo našao, koja bi govorila o Jevrejima Bihaća. Ne govore o njima niti turske povelje iz Bosne, a niti moderni istorijski pisci (Theiner Lopašić, Ljubić, i Kukijević), a svi su se ovi bavili i specijalno istorijom Bihaća. Kada nemamo o Jevrejima u Bihaću u to doba nikakvih spomenika, niti ostataka rada niko o njima ne piše, pozitivno se može ustanoviti da ih u to doba uopšte nije ni bilo.

Prvi pisani spomenik, koji govori o Jevrejima u Bihaću, nadgrobni je kamen, pisan turskim jezikom. On nam govori da tamo leži Jevrejin, koji je služio u turskoj vojsci. Ta se nadgrobna ploča još i danas nalazi u gradskome parku (centrum dana Snjegagrad) gde je bilo tursko groblje. Jevreji u to doba još nemaju svoga groblja. Prvi i najstariji spomenik na Jevrejskom groblju u Bihaću datira od unazad 65 godina. Iz toga možemo zaključiti da su Jevreji došli u Bihać dosta kasno. Nešto prije austrijske okupacije (1878), dakle sredinom 19. vijeka (između 1840. do 1850.), ali nipošto ranije. Mjesta odakle su oni

dolazili vrlo su dobro poznata: Sarajevo i Travnik. Jevreji nisu dolazili u Bihać u skupinama ili više njih zajedno, nego pojedinačno. Najpre su dolazile muške glave, a onda, pošto bi se ovi snašli u mjestu i dobro upoznali s ljudima, išli bi po svoje rođake žene i djecu. Njih u prvo vrijeme imade vrlo malo, tako da

oni nemaju niti svoje sinagoge.

U Bihaću su bili sitni trgovčiči i zanatlije, ponajviše su se bavili limarskim poslom. Po neki od njih ugledniji, pismeniji i okretniji bili su turski činovnici. Spominje se neka vrlo ugledna familija Izrael, koja je kroz dulje vremena vršila odlučne i važne poslove kod poreza i carine; neki od njih su opet bili blagajnici kod turske vojske. Za Bihać vele da je danas najsiromašniji i najzapušteniji okrug Bosne.

Tako je jamačno i onda bilo. Zato se nisu ovdje Jevreji ni mogli brzo naseliti niti umnožiti. Put do Bihaća bio je dosta težak, skup i naporan. Da se dojaše iz Sarajeva i Travnika do

Bihaća po onim slabim drumovima trebalo je više od 10 dana. Ipak, kada su se Jevreji naselili u tolikome broju, da su mogli brojati jedan »minjan«, oni traže jedno mjesto, gdje bi se zajednički molili Bogu.

Stariji Jevreji se sjećaju da je u svemu bilo 3 mjesta gdje je obdržavana služba Božija i koja su vrijedila kao hramovi. Dva prva hrama nisu bila samo za službu Božiju udešene zgrade, nego to su "bile nešto veće sobice, u kojima bi se Bogu molilo i cijeli dan u subotu sjedilo, a ostale prostorije te zgrade upotrebljavane su u druge svrhe."

Kao prvi rabin spominje se Davičo Perera, koji je služio u prvome hramu, poslije se spominje Benjamin Alhalel, rabin za drugoga hrama. Njega je naslijedio današnji rabin Avram Juda Atijas. Ovaj čovjek pun poleta i inicijative znao je potaknuti svoje vjernike,

da se oni odluče na zidanje jedne nove sinagoge. Godine 1906. dogotovljen je taj novi hram. Izgrađen u vrlo ukusnom i modernom stilu i sa galerijama sa strane. Predvorje toga lijepoga hrama ukrašuju 4 dorska stupa.

Jevreji u Bihaću nisu igrali nikakvu znatniju ulogu, pa je zato i njihova istorija vrlo čedna, jednostavna i monotona. Među njima nemamo nikakvih znatnijih imena, niti svjetlijih pojava. Njihov život teče paralelno sa životom njihove okoline ili je u najviše slučajeva još i tiši, tako da se gotovo i ne zapaža.

Svi su Jevreji Bihaća, osim dvije porodice, Sefardi. Ove dvije aškenaske

porodice doselile su poslije austrijske okupacije. Društveni život kod Jevreja u Bihaću bio je vrlo primitivan i patrijahalan. Dosta vremena još poslije okupacije nose se dimije i feredže, drže sijela i poslije akšama se ne izlazi na ulicu. Porodica je centar svega i u njoj je sve usredotočeno. Ali još uvijek nema u toj staroj sefardskoj porodici Bihaća onoga veselog života, kao što je to bilo u drugim mjestima, gdje su Sefardi živjeli u većem broju i kao što ga sada još možemo vidjeti u Južnoj Srbiji. Bujnost i osjećajnost sefardska, svedena je ovdje na minimum. Sefardska romansa i def izgubili su se nakon prve dvije generacije.

Danas nema više nikoga u Bihaću, koji poznaje kakvu sefardsku romansu. Da je tako brzo nestalo te najkarakterističnije odlike Sefarada, razlog je možda i to, što je Jevreja ovdje s početka bilo vrlo malo, i što nisu svi u jednoj mahali stanovali, a i zbog Turaka nijesu mogli ispoljavati i izražavati svoja osjećanja. U monotoniju jevrejske porodice unio bi malo više veselosti i života koji Kohen, koji bi bio naročito pozivan ili koji šalijah, koji bi sasvim slučajno ovamo zalutao. Kuća u kojoj bi ovakav

čovjek odsjeo, bila je puna svijeta koji bi rado slušao i gutao riječi stranca. Žena je bila zapostavljena. Ona je bila samo za kućni posao. O kakvoj pismenosti kod žene ne može biti ni govora, jer ni sami njihovi muževi nisu ništa više znali od onoga, što su naučili u maldaru. Najstaknutija glava bio je rabin. On nema kakvog osobitog velikog i pozitivnog religioznog znanja i filozofskog prosuđivanja. Do prije 25 godina nije se vodila općinska matica, niti je bilo kakvih općinskih spisa, knjiga i arhiva. Ovoga, nažalost još ni danas nema. Djeca se malo šalju u školu. Do prije dvije generacije nije bilo nijednoga akademičara. Danas je u tome pogledu znatno bolje, možemo reći, upravo zadovoljavajuće. Pismenost je jača, život brži. Svake godine imademo sve veći i veći broj sefardskih akademičara. Imamo već gotovih liječnika, filozofa, eksportaša, geometara i učiteljica. Šta više, Bihać je dao prvu Sefardkinju na Zagrebačkom univerzitetu.

A. P. (Avram Pinto)
Jevrejski život, 1927., br.167

VIKTOR TAUSK -FROJDOV UČENIK I „ŽRTVA“

O Sigmundu Frojdu, „ocu“ psihoanalize, mnogo toga je već rečeno, no mnogo toga je očigledno svjesno prešućeno. Ako znamo podatak da je Ana Frojd, (kćerka S.Frojda) bila recenzent (čitaj – cenzor) zvanične Frojdove biografije iz pera Ernesta Džonsa, onda stvari postaju jasnije. Lik i djelo velikog znanstvenika predstavljani su svjetskoj javnosti u najljepšem svjetlu. Tamnim,

mutnim valerima onda tu nema mjesta. No kad ovom saznanju dodamo i činjenicu da je najmanje troje od nevelike grupe prvih Frojdovih učenika i bliskih suradnika (Tausk, Silberer, Federn) sa početka dvadesetog vijeka živote okončalo samoubojstvom, onda će se i oni manje upućeni upitati što u cijeloj priči nije u redu.

Nas ovdje posebno zanima Viktor Tausk (1879. Žilina, Slovačka - 1919. Beč, Austrija), obzirom da su Tauskovi bili članovi Sarajevske aškenaske zajednice sa kraja devetnaestog i početka dvadesetog vijeka. Viktorov otac Herman, učitelj i novinar, doselio se sa porodicom u naš grad davne 1892. godine, gdje izdaje svoje novine a jedno vrijeme radi kao šef Press-službe Zemaljske vlade. Njegov sin Viktor studira pravne nauke te kao advokatski pripravnik radi u Sarajevu, Kladnju i Mostaru. Opterećen na određen način složenim odnosima u porodici, Viktor odlazi ponovo u Beč gdje mijenja vjersku pripadnost kako bi se oženio Martom Friš. Njegov nemirni duh, želja za dokazivanjem i samodokazivanjem odvođe ga u Berlin. Piše pripovjetke, dramske tekstove, a kako bi preživio izdržava se objavljivanjem kolumni po raznim novinama. 1908. odlučuje da se rastavi od Marte i promijeni profesiju, te u Beču upisuje studij medicine kako bi se bavio jednom novom znanostu – psihoanalizom. Godinu dana kasnije pristupa Bečkom psihoanalitičkom društvu što će, u krajnjoj konzekvenci zapečatiti njegovu sudbinu.

U početku Frojd, utemeljivač i neprikosnoveni lider psihoanalize, prihvata Tauska i materijalno ga podupire, kao uostalom i druge svoje sljedbenike lošijeg imovinskog stanja. Pri tome, poput „velikog Brata“ ili još bolje „oca“, budno prati i strogo nadzire svaki pokret svojih učenika, svoje „djece“ ne dozvoljavajući im bilo kakav samostalni iskorak na znanstvenom polju, udaljavanje

od psiholoških tema i metoda koje je on postavio a smatrao važnim za razvoj nove znanosti. Viktoru pak, visoke inteligencije i izraženog temperamenta, prirodno obdarenom „analitičkim duhom“ i željom potvrđivanja na naučnom polju, ovakav mentalni diktat i patronat stvara probleme. Dok se Frojd bavi pretežno neurozama on se prije svih okreće proučavanju psihoza kao težem obliku psiholoških smetnji i

oboljenja, utvrđuje njihove terminološke i metodološke odrednice, analizira pojedine kliničke slučajeve što ga izravno vodi u sukob sa Frojdom i njegovim poslušnicima. Za razliku od Adlera i Junga koji su svoj sukob sa velikim učiteljem razriješili osamostalivanjem i odvajanjem od psihoanalitičkog društva i Frojda, te razvijanjem vlastitih znanstvenih pravaca i metoda, Viktor ostaje duboko vezan uz oca psihoanalize pa njegova emotivna avantura sa Lu Andreas-Salome fatalnom ženom iz Frojdovog kruga (a prije toga Ničeovog, Rilkeovog itd, itd) samo još više komplicira njihove i onako već zategnute odnose. Prvi Svjetski rat odvođi Tauska, sada kao vojnog ljekara, na ratište u Srbiju. U Beogradu se posebno zanima za probleme dezertera i vojnika oboljelih od šizofrenije. Piše zapažen znanstveni rad „Rat i šizofrenija“. Po kapitulaciji Austro-Ugarske vraća se u Beč narušenog zdravlja, psihički ruiniran a materijalno na samom rubu egzistencije. Uz znatne poteškoće pokušava obnoviti svoju privatnu praksu psihoanalitičara iako mu je i samom potrebna upravo ta vrsta pomoći. Obrača se svom uzoru, velikom Frojdu koji mu hladno uskraćuje pomoć i šalje mladog, ljepuškastog ali tada još nedovoljno iskusnoj analitičarki Heleni Dojč. Nakon tri mjeseca seansi Frojd nalaže svojoj učenici da prekine rad sa Tauskom, iako je upravo on propovijedao da ovakva vrsta tretmana da bi bila iole uspješna i pomogla pacijentu mora trajati najmanje šest mjeseci do godinu dana.

Viktor očajnički nastoji svoj život i znanstveni rad dovesti u kakav takav red. Zakažuje vjenčanje sa Hildom Levi no, 3. jula 1919. napušten od Frojda i njegovog kruga, u dubokoj depresiji i nervno rastrojen diže ruku na sebe.

Za „Jevrejski glas“ PAVLE KAUNITZ

Uloga franjevacaca u spriječavanju Holokausta

Esto nismo svjesni činjenica (jer se o njima nije javno pisalo i govorilo) s kojim ljudima živimo i kako se zajednički dijeli sudbina življenja na jednom prostoru. Na tom istom prostoru u zla vremena živjeli su i oni koji su bili ugroženi i oni koji su imali sve privilegije. Oni koji su imali sve privilegije pokušali su da sačuvaju one koji su bili ugroženi, protjerivani i mučki ubijani.

Drugi svjetski rat u Bosni i Hercegovini stavio je Jevreje, Srbe i Rome u nezavisan položaj u kojem su bili obespravljani i i sistematski uništavani. Istina, uvijek su postojali ljudi koji su nastojali, rizikujući vlastiti život, da pomognu ili spriječe zločin i genocid.

Po prvi put na našim stranicama objavljujemo istinu o Franjevcima i njihovoj ulozi u pokušaju spašavanja ugroženih nacija u Bosni i Hercegovini i distanciranja od ustaškog pokreta i režima.

1941. započeo je rat na tlu Jugoslavije. Generalni ministar Franjevačkog reda uputio je pismeni zahtjev franjevcima hrvatskog jezičnog područja, da pomažu i štite ugrožene pripadnike drugih vjera i naroda, te da se ne upuštaju u bavljenje politikom. Franjevci su desetljećima u crkvenim krugovima sumnjičeni zato što su branili Srbe i Židove, zato što su bili na 2. zasjedanju AVNOJ-a, zato što su iz svojih redova isključivali svećenike koji su šurovali s ustašama i slično.

Upute generalnog defintorija:

1. Razborito ali odlučno nastojati da se provede zaključak Provincijalnog sastanka u Zagrebu od 10. do 12. juna, 1941. godine, prema kojem nijedan franjevac ne smije biti učlanjen u Ustaški hrvatski pokret.

2. Sa svom odlučnošću nastojati da se franjevci bave samo duhovnim i svećeničkim poslovima, a svjetovne i političke poslove da prepuste svjetovnjacima i njihovoj odgovornosti.

3. Franjevci ne smiju imati nikakvog udjela u progonima Srba i Židova, u oduzimanju njihovog imetka, pokretnog i nepokretnoga, u iseljavanju Srba u Srbiju i naseljavanju Hrvata u dosadašnja srpska naselja.

4. Dosljedno tome nijedan franjevac ne

smije biti: a) u odborima i sudovima u istraživanju krivnje četnika i drugih Srba prema Hrvatima, te u izricanju kazne prema naprijed spomenutim; b) u odborima i uredima za naseljavanje Hrvata u srpska naselja i na imanja oduzeta Srbima; u odborima i uredima za iseljavanje Srba i oduzimanje njihovog imetka.

5. Ni franjevačke župe, ni samostani, ni provincije ne smiju primati na dar ni kupovati ni pokretna ni nepokretna dobra, koja su prije rata pripadala Srbima i Židovima.

6. Ukoliko budu u stanju, neka oci provincijali i ugledni franjevci uložne sve sile kod vlasti i vodećih ljudi u današnjoj Nezavisnoj državi Hrvatskoj, da se ne čine osвете, da se ne progone nevini, da se ne oduzima imetak i ne vrši nasilno preseljavanje Srba iz njihovih dosadašnjih postojbi.

7. Gdje se god pruži prilika, neka franjevci uzimaju u zaštitu progonjene Srbe i Židove i pred narodnim masama i pred državnim vlastima. Ukoliko mogu, neka oci provincijali i samostanske starješine, oprezno i skrovito, i materijalno pomažu progonjenu i potrebnu braću Srbe.

8. Franjevci ne smiju imati nikakvog udjela u nasilnom i masovnom prevođenju pravoslavnih na katoličku vjeru. Nikakvu pravoslavnu župu ne smiju primiti na upravu, sve da im je i preuzvišena gospoda ordinariji ponude. Naravno, pojedinačni prelazi na katoličku vjeru iz uvjerenja i u punoj slobodi dozvoljeni su i poželjni

danas kao i uvijek.

9. S franjevačkih župa, gdje su katolici izmiješani sa Srbima i drugim inovjercima, valja ukloniti dušebrižnike (župnike i kapelane) koji su naprasiti i nerazboriti, i na njihovo mjesto postaviti ljude zrele, dobre i oprezne.

10. Ako bi se koji franjevac, zanesen narodnom suverenosti, ogriješio o dužnu snošljivost prema inovjercima i o kršćansku ljubav prema bližnjemu, ima se kazniti prema težini svoje pogreške, na prvom mjestu s premještanjem u drugi kraj, gdje neće imati prigodu za slične prestupe. Dok u Mostaru imamo biskupa fra Alojzija Mišića koji piše oštro pismo protiv ustaških zločina u svojoj biskupiji, dotle oduševljenost sarajevskog nadbiskupa Ivana Šarića prema Paveliću i ustaškom režimu ne poznaje granica i prelazi u kari-

katuru. Šarić i mnogi svećenici kolumnisti Katoličkog tjednika koji su pisali takve članke kao da su imali potpuno zakržljalo moralno osjetilo kad nisu znali razdvojiti svoj tradicionalistički antižidovski resentiment od krvave zbilje koja je ljude, cijele obitelji, bez ikakve krivice, osim njihove „rase“ vodila na stratišta, u stradanje i smrt. Vrhovna uprava Franjevačkog reda u Rimu poslala je 24. srpnja 1941. vrlo važnu uputu svim franjevačkim zajednicama u NDH u kojoj se strogo zabranjuje sudjelovanje franjevacaca u ustaškom pokretu, bilo kakva suradnja s režimom u progonima Srba i Židova, i zauzimanje i zaštitu svih onih koje ustaški režim diskriminira i progoni. Ovo pismo iz Rima se u svojim odredbama poziva na zaključke Sastanka franjevačkih provincijala održanog u Zagrebu između 10. i 12. lipnja 1941. Treba istaknuti da ovakav jedan jasan i precizan dokument nije izdala nijedna crkvena institucija tijekom rata. Sada dolazi drugi nimalo nevažan momenat: provođenje ovih uputa u djelo. Što se tiče uprave bosanskih franjevacaca, ona je dosljedno provodila odredbe koje su došle iz Rima, više puta ih ponavljala u svojim dopisima i zbog toga izazvala negodovanje jednog dijela vlastitog članstva. Dva bosanska provincijala tijekom rata (A. Kaić i K. Misilo) nisu dopustili nijednom bosanskom franjevcu sudjelovanje u ustaškom aparatu, tako da od dijecezanskih svećenika i franjevacaca koji su aktivno sudjelovali u državnoj administraciji nijedan nije bio bosanski franjevac. No ne smiju se, dakako, zaboraviti žalosni i dalekosežni postupci bosanskog franjevca fra Tomislava Filipovića ili Miroslava Majstorovića kako se kasnije sam nazvao, koji je nazočio ustaškom pokolju nevinih srpskih civila u okolici Banje Luke, zbog čega je promptno izbačen iz Franjevačkog reda; nakon toga je postao jedno vrijeme upraviteljem logora u Staroj Gradišci i Jasenovcu. Komunistička i velikosrpska historiografija su ga, nažalost, i dalje spominjali kao bosanskog franjevca, potpuno prešućujući činjenicu da ga je njegova franjevačka zajednica kaznila najtežom kaznom koju je imala na raspolaganju. Posebno bih istaknuo hrabro i dosljedno držanje provincijala fra Krune Misila, o kojemu se dosad tako malo pisalo, a koji je zbog svojih hrabrih intervenata navukao na sebe bijes jednog dijela proustaških orijentiranih bosanskih franjevacaca okupljenih oko propagandnog časopisa Neda (skraćeno od nekoć i danas) koji su i njega i upravu Provincije optuživali za nedostatak patriotizma, ljubavi prema hrvatskom narodu i poglavniku Paveliću, kao i za simpatije prema partizanima. Svoju hrabrost i odnos prema ustaškom

režimu pokazao je i pri kraju rata kada je skupa s biskupom Šarićem trebao sudjelovati na Hrvatskoj biskupskoj konferenciji u ožujku 1945, koja je po svoj prilici sazvana na inicijativu samog poglavnika. Kada je zrakoplov koji je poletio iz Sarajeva, a u kojemu se Misilo nalazio skupa sa Šarićem, neplanirano sletio u Žepče zbog nekog mehaničkog kvara, provincijal Misilo je iskoristio nepažnju svojih pratilaca, sakrio se u obližnju šumu i odande se vratio svojoj subraći u Sarajevo, dok se sarajevski nadbiskup nikad više nije vratio u svoju nadbiskupiju.

S pomenuo bih svakako i fra Jozu Markušića koji se tijekom rata ponio zadivljujuće humano i kršćanski prema progonjenima od ustaškog režima. Trebalo je imati hrabrosti pa još tijekom rata u Bosni Srebrenoj kritizirati one svećenike koji su se aktivno uključili u politički život NDH: Naš rad nije ni političarenje ni ratovanje, prosto ljudske stvari, nejasno odlučene od grijeha. Teško narodu gdje se rad Crkve, zapravo crkvenih ljudi, i onih drugih, miješaju do neraspoznavanja: na oltar se zaliječe jedan, a za sablju prihvaća drugi. Markušić poziva na zauzimanje za naš narod bez obzira na vjeru i naciju i zaključuje: Nijednog našeg 'junaka' kao junaka nije mi mnogo žao... Žao mi je naroda koji ne strada po svojim sklonostima i slobodnim odlukama, već po višestoljetnom neiskustvu, sadanjoj neobaviještenosti te zagledavanju u opća krivoputanja. Mislim da ove Markušićeve riječi iz 1944. nisu uopće izgubile na aktualnosti ni u naše vrijeme.*

Usprkos nastojanjima franjevacaca u Bosni i Hercegovini se desio Holokaust u kojem je stradalo oko 70% (preko 10.000) Židova BiH, a u provinciji se taj broj kretao od 95-100%. Židovi su odvođeni u transportima, smješteni u privremene sabirne logore: Kruščica, Lobjograd i Đakovo. Mnogi su umrli zbog neljudskih uvjeta na putu za logore. Većina BH Židova stradala je u Jasenovcu, žene i djeca u Đakovu (tifus), jedan dio u Aušvicu (zatočnici iz Lobjograda). Spasili su se samo oni koji su uspjeli da pobjegnju u Hercegovinu, priključe se partizanima, a manji dio ostao je sakriven u svojim ili susjedskim stanovima. Poznata je činjenica da su travnički fratri sačuvali dva svitka Tore tokom Drugog svjetskog rata, a po njegovom svršetku donijeli ih u Židovsku zajednicu - gdje se i danas nalaze.

*Svjetlo riječi, Godina XXV Broj 294, Sarajevo, rujan 2007.

Prilozi

SOCIJALNA SEKCIJA
Porodica Krmpotić 100 KM
navršava se 26 godina od smrti našeg dragog Karla / Dragana / Krmpotić. Prilog daje porodica

Knežević Aleksandar i Deniza 32KM

Laura, Darko i Dejan Ostojić 50KM
Sjećanje na supruga i oca Kamenka Ostojića

Laura, Darko i Dejan Ostojić 50KM
Sjećanje na nonu Blanku

Fata Rip i djeca 50KM
Povodom trogodišnjice smrti supruga i oca Mirka Ripa

Papo Simha iz Španije 50 KM

Alkalaj Jovanka 50KM
Pomen za 27. godišnjicu smrti dragog supruga Alkalaj Salamona

Josip Papo-suprug; Danka-kćerka; Erna Debevec-sestra; Sami i Esther-unuci i David Kamhi-zet 100KM
Sjećanje na Renu Papo, rođenu Kaveson

Nada-supruga; David-sin sa suprugom Dankom i unuci Sami i Esther 100KM
Sjećanje na prof. Kamhi Samuela

Abinun Jozef 100KM
Za rad Socijalne sekcije

Sadrudina Gavrankapetanović-Softić
Povodom godišnjice smrti sestre Marte (29.11.1941), mame Ilone (26.11.1965) i tate dr. Džemila Gavrankapetanovića (14.11.1985) 100 KM

VJERSKA SEKCIJA CADIK DANON
Fahrija i Zlatan Romano sa porodicom 100.00Eura
povodom 10. godišnjice smrti Romano Majera

JEVREJSKA OPŠTINA
Abinun Jozef 100 KM
Za rad Opštine

JEVREJSKI GLAS
Papo Simha iz Španije 50 KM

Porodica Kulić 50KM
Povodom godišnjice tragične smrti Mirne Kulić - redakcija se izvinjava zbog pogrešno upisanog prezimena u prethodnom broju

Sjeti se da svetkuješ Dan subotnji Kako sam mogao izgubiti Šabat!?

Dan subotnji obdržavaj i svetkuj kako ti je naredio Gospod, Bog tvoj. Šest dana radi i obavljaš sav svoj posao, a sedmoga dana je Subota, počinak posvećen Gospodu, Bogu tvome.

Ljut na sebe što ga prije nisam uočio. Ljut i razočaran. A bio je uvijek tu. Čekao me. Sada to moram pronaći - to čudo i iscjeljenje, tu neiscrpnu snagu, taj zanos i taj mir. Prelistao sam mnoge knjige, leksikone, internet stranice, razgovarao sa ljudima, snimao, pokušavajući da proniknem u to jedinstveno vjerovanje i u taj jedinstveni dan. I prije nego sam počeo da tragam, znao sam da sam na dobrom putu, ali sam tražio dokaze, tražio za odgovorom koji me treba smjestiti na pravo mjesto i smiriti. Tražio sam za tim stanjem duha, tražio riječi i pojmove da objasnim samom sebi šta sve to sadrži ta jedna jedina riječ - Šabat.

Povratak

U početku, kada sam prvi put počeo ozbiljno da ramišljam o Povratku u Odgovor, otpirilike deset godina prije početka pisanja ove knjige o Šabatu, pošao sam sa ličnog stanovišta, porodične tradicije, priča i utisaka... Koncipirao sam, tada, knjigu kao jedan niz priča iz porodičnog albuma. Moj čukun djeda sa očeve strane bio je ober-rabiner. Moj čukun djeda sa majčine strane bio je rabiner. Imao sam, dakle, moralnu obavezu da, makar u znak sjećanja na moje pretke, počnem da razmišljam o svome porijeklu, da sebi, koji sam tada živio u Obećanoj zemlji, pokažem pravi put. Slika na naslovnoj strani knjige predstavljala je Povratak u odgovor (Hazara betšuva), ne samo moj, nego i mojih sinova, Stajali smo pred Zidom plača., sa kipot na glavama., sa talitom na ramenima. Ozbiljni i dostojanstveni. Bio je to vrhunac osjećanja, prepun suočavanja sa prošlošću. Međutim, pisanje zahtijeva i zrelost i određenost, a i sam Povratak je uvijek dug i mukotrpan. Iako sam ja odlučio da se vratim, da li me u tom mom pokušaju svi moraju slijepo

slijediti?

Svako treba da odluči sam.

Pokušao sam da prvo sebi, kao Jevreju, objasnim šta to podrazumijeva za jednog Jevreja (a smatra se da su svi Jevreji vjernici), šta to predstavlja Šabat. Pa, ovako to za početak stoji, a ovdje navodim da bi sebi (i vama) predstavio zakone Šabata. Subota., Sedmi dan u nedjelji, koji počinje u petak zalaskom sunca, a završava se u subotu prije zalaska sunca. Najveći jevrejski praznik, Šabat, se smatra simbolom vječnog sporazuma između Boga i jevrejskog naroda o nužnosti rada i obavezi odmora, jer i rad i odmor su jednako važni za ljudsku blagodat. Na Šabat je strogo zabranjeno obavljanje bilo kakvog posla. Poslovi koje je zabranila usmena Tora nazivaju se Avot melahot i ima ih trideset i devet. Rabinsko zakonodavstvo zabranilo je i poslove koji proističu iz ovih trideset i devet poslova ili podsjećaju na njih. Šabat je usko povezan sa dva biblijska događaja: Sa stvaranjem svijeta i robovanjem Jevreja u Egiptu (Misiru). Šabat je i dan kada se Jevreji odmaraju u počast Onoga koji je stvorio svijet i ljude. Za Šabat se pjevaju psalmi, pije vino, jede poseban hljeb, pale svijeće, proučava duhovna i istorijska baština - i moli se.

ŠABAT.

**Da li sam ga ikada imao?
Da li ga mogu ikada imati?**

I kako neko može izgubiti Šabat!? Šabat nije igla da se može izgubiti! Toliko upitnika i uskličnik, a samo jedna riječ. Samo jedan pojam, samo jedna zapovijed i samo jedan dan : Šabat-Subota. Svojevremeno razmišljajući o jevrejstvu, o pripadanju onom religijskom

i shvatanju da ga je teško i gotovo nemoguće odvojiti i razdvojiti od vjere i nacije, od tradicije i odricanja, od vjere ne da su Jevreji Izabrani narod“, već da su sklopili sporazum sa Bogom, napisao sam jedan članak o sekularnim Jevrejima. Sreća da je to izašlo u jednom malom listu, pa se nije podiglo previše prašine. Iako reakcije nisu izostale: “Ti ćeš meni govoriti da li sam ja dobra Jevrejka!” ili „Ja se Boga mi, osjećam Jevrejkom“. Nije mi bila namjera članove moje zajednice prozivati i vraćati k vjeri. Bilo bi to zaista neozbiljno da jedan kratki napis ima takvu duboku i dalekosežnu namjeru. Htio sam, naime, ukazati na poštivanje vjere jevrejskog naroda i praznika i odnosa prema jevrejstvu. Na to me ponukala izjava jedne moje prijateljice koja mi se opravdavala što ona i njena porodica ne dolaze na molitvu time što su oni“sekularni Jevreji“. U tom momentu nisam shvatio da ona i ne razumije sam taj pojam ili ga je suviše slobodno sama sebi protumačila i tako pronašla izlaz iz situacije. Bar je tako mislila. A Šabat nije samo jedan pojam i nije to samo jedan dan u sedmici. „Šest dana radi, a sedmi se odmaraj.

Odmaraj. Sa Mnom. Sa svojom porodicom. Posveti se Meni i posveti se svojoj porodici“.

Š a b a t...

Tišina. Mir. Spokoj. Predavanje Njemu. Predavanje svojoj porodici. Osjećati se smiren u Njegovom prisustvu. U sreći svoje porodice. Tako je zapisano. Tako je to već hiljadama godina. Tako će biti još hiljadama godina. S Njim. Kako je to moguće, to vječno prisustvo i vjera, to povjerenje, ta predanost i nepokolebljivost? Šta u tome ima toliko vrijedno i neponovljivo? Pitanja naviru jedno za drugim. Odgovori su i razumljivi i nerazumljivi, ali uvijek potkrijepljeni Torom. Jer, Tora je vječna. I potkrepljeni TANAH-om, jer Stari Zavjet je vječan i dovršen. Za Jevreje.

Izabrani narod

Izabrani narod, ne da vlada drugim narodima, već da širi vjeru u jednoga Boga. Da je propovijeda i održi. Ne da misionari., ne silom, ne na prevaru. Samo da sačuva vjeru kroz molitve i vjeru u svoga Boga i njegovu stalno dokazujuću plemenitost. Da sa Njim razgovaraju. Da se mole. Da čuvaju Šabat. Da uvijek i zauvijek čuvaju Šabat. i kad je to nemoguće.

Kako kad je nemoguće?

Kako sačuvati nešto ako je to nemoguće? E, kod Jevreja je i to moguće. Moguće je već hiljadama godina. Danas, to znamo pouzdano i sigurno. Dokazana je ta volja jednog naroda nebrojeno puta, ta vjera u jednoga Boga, čvrsta i nepokolebljiva, često i pod veoma tragičnim okolnostima iskušavana, ali je svaki put sve jača i svjetlija. Šabat znači ‘odmor’, pa je Šabat

nedeljni odmor od rada i svetkovina vjerskog i porodičnog značaja. Dan kod Jevreja počinje i završava zalaskom sunca, pa tako Šabat, koji pada u subotu, počinje u petak uvečer. Prije zalaska sunca domaćica pali „Šabatnja svjetla“. Dok to čini, moli Božji blagoslov za svoj rad i porodicu. Muški članovi porodice mogu biti s njom ili su u sinagogi. Šabatnji stol je prostrt čistim prekrivačem na kojem se nalaze dvije vekne hljeba (hala) i čaša vina. Prije večernjeg jela, suprug izgovara riječi pohvale o vrsnoj ženi i navodi riječi iz Biblije koje govore o stvaranju i o danu odmora, Šabatu. Zatim uzima čašu s vinom i blagosilja je u Božje ime. Također blagosilja hljeb... Jevrejska žena poziva Kraljicu Šabat u

negu poštovati i dočekivati dan u kojem ne radiš i u kojem si posvećen svojoj porodici i Bogu. I ništa više. Jer ne treba mi više, nego taj mir, taj trenutak u kojem sam oslobođen svakodnevnih briga i poslova, u kojem se predajem nečemu lijepom i velikom.

Shvatio sam : Bog nam je dao četvrtu zapovijest, mi samo treba da znamo da to poštujemo.

I dalje sam ljut na sebe što ga prije nisam uočio. Ljut i razočaran. A bio je uvijek tu. Čekao me. Sada pronalazim to čudo i iscjeljenje, tu neiscrpnu snagu , taj zanos i taj mir - Š A B A T. **Eli Tauber**

**ČLANOVI JEVREJSKE
OPŠTINE U SARAJEVU ORGANIZUJU**

DOČEK NOVE 2011. GODINE

PRIJAVE ZINTERESOVANIH UZ UPLATU ZA
REZERVACIJU MJESTA U IZNOSU OD 10.00 KM
SE PRIMAJU KOD GORDANE ABINUN

O stanu, kući i još nečemu

O Jevrejima – ljudima, koji kad bi se pomenuli uvijek je asociralo na progon, patnju i rat.

Bilo je to nekad davno. Moj otac, Risto Jugović, je sa svim počastima koje mu pripadaju kao jednom od oslobodilaca naše zemlje od fašizma izašao iz Drugog svjetskog rata. Sa mnogim zaslugama koje su prosto nevjerovatne kad bi ih ovdje nabrajala, a isto tako i sa nadama i obećanjima doselio se u malu kuću u Sarajevu, tačnije na Gorici. Vrata su mu bila otvorena svugdje, jer je bio zaslužan oslobodilac i građanin ove zemlje. Mlad, još uvijek pun snage, a i nekih ambicija, mislio je da je sve što se događa i radi ispravno i pošteno. Prihvatio je vrlo odgovoran posao, oženio se mojom majkom i živjeli su, bar se tako činilo, sretni i zadovoljni. Oko njega su se događale i neke druge stvari koje on uopšte nije razumio. Njegovi saborci i dojučerašnji drugovi uzdigoše se visoko. Zagospodariše gradom. Zagospodariše narodom. Otac to nije baš mogao da razumije, ali nije se mnogo ni trudio, jer je znao da nema koristi. U međuvremenu, rodili smo se ja i moj brat. Život u neku ruku idiličan, relativno sretan. Živjeli smo u statusu neke srednje klase. Nismo se žalili. Moj otac je vrlo često padao u neko stanje nezadovoljstva, gotovo nemoći. Patio je, a mi nismo znali i nismo bili svjesni šta se događa.

Prvi put kad sam saznala i kad sam mogla uopšte da razumijem, bilo je iz rasprave između mojih roditelja o našem stambenom problemu. I tada sam prvi put čula, ali nisam razumjela o čemu je to otac sa mojom majkom razgovarao. Ona je njemu prigovarala da ne zna da se postavi, da nije pametan kao drugi i da mi zato živimo u toj maloj kući, a svi njegovi drugovi i saborci su u velikim stanovima i uveliko su već riješili svoje stambene probleme. Tada je moj otac rekao jasno i glasno da sam se uplašila, da on ne želi tuđe stanove, da ne želi da se useljava u napuštene jevrejske stanove, kao što su drugi uradili.

Onda sam čula priču koju je otac ispričao kako su mu još na početku nudili stan u Koševu preko puta Druge gimnazije, veliki, trosoban. Otac je išao da vidi taj stan. Rekao je majci da nije mogao da uđe u stan koji je bio

pun tuđih stvari, čak i dječijih haljinica i igraćaka. Znao je dobro da su ti ljudi bili odvedeni u logore ili možda i odmah poubijani. Okrenuo se i otišao. Poslije toga su mu ponudili još jedan stan mislim negdje u Titovoj ulici, gdje je bio isti slučaj. U taj stan se selio njegov prijatelj sa kojim je bio u ratu. Bez velikog razmišljanja čovjek je prihvatio stan. A moj otac sa previše emocija i razmišljanja ostao je u staroj kući sve dok meni nije bilo blizu osamnaest godina. Tada je u preduzeću, u koje su ga premjestili, redovnim putem, dobio vrlo skroman, mali dvosoban stan na koji je do kraja svoga života bio ponosan.

Kad sam slušala tu priču koju sam kasnije čula još nekoliko puta pitala sam oca ko su to Jevreji? Pitala sam ga i zašto se nismo uselili u jevrejski stan ako su to radili svi ostali? On mi je onda pričao o Jevrejima, o ratu, o genocidu nad jevrejskim narodom, o fašizmu, o borbi protiv toga. Pričao mi je takve stvari koje su mi se činile nevjerovatne, da nekoliko noći nisam mogla od straha da zaspim. Otac je i sam bio zarobljenik logora u Klagenfurtu, gdje je imao sreću da sa nekoliko drugova pobjegne i prebaci se u Sloveniju. Kasnije se priključio Slovenačkoj brigadi i vratio u Bosnu.

Međutim, kad se malo bolje pogleda i razmotri cijela stvar, može se komotno reći, a i utvrditi, da je cijeli svijet i te kako povezan i vezan za jevrejski narod od kad je svijeta i vijeka. I sad razmišljajući i gledajući u tom pravcu počnemo se prisjećati svega što je u vezi tog naroda.

Kad sam bila veoma mala moja baka se družila sa porodicom jevrejskog porijekla koja je živjela na Mejtašu, tačnije u Logavinoj ulici na trećem ili četvrtom spratu. Oni su se prezivali Dohan. Porodicu su činile četiri sestre. Bila sam jako mala da bi se baš svega dobro sjećala, ali znam da su se sestre zvale Blanka, Paula, Ela i Greta. Moja baka je u njihovoj kući upoznala svoga drugog muža, finog gospodina koji je poznavao porodicu i družio se sa istom. Bio je to Stevan Vukelic, porijeklom iz Smedereva. Stevan je bio vrlo

Piše: **Nada Čosović**

otmjen i bogat čovjek, koji je odmah oženivši se mojom bakom kupio kuću u Sarajevu, tačnije u Koševu i otvorio krojački salon.

On je u Drugom svjetskom ratu radio i saradjivao sa ilegalcima, te su ga kao takvog i uhapsili i odveli u Luburića vilu. Baka je tragala preko komšija i molila da se oslobodi, ali bez nekog uspjeha, kasnije je saznala da su ga odveli u Jasenovac, a zna se kako se tamo završavalo. Njegovo ime je uklesano na spomeniku Vraca - kao ime borca za oslobođenje grada Sarajeva od fašizma.

Međutim, moja baka je i poslije rata ostala u prijateljskim odnosima sa ovim Jevrejima. Ne mogu sa sigurnošću da tvrdim da su sve i poslije rata preživjele. Znam samo da sam godinama kao dijete išla sa mojom mamom da nosim cvijeće za rođendane neke od tih gospođa. Uvijek smo bili specijalno dočekani i počašćeni. Obzirom da smo stanovali u bosanskoj kući, ova njihova kuća je za mene izgledala kao dvorac.

Mislim da niko više sa takvim preziomenom ne živi u Sarajevu. U školi smo saznali, a i učili su nas kako su Jevreji u Drugom svjetskom ratu tako strašno nastradali. Saznali smo šta znači holokaust. Saznali smo šta je borba protiv fašizma. Šta su logori i sta se radilo u njima. Ni jedna normalna i svjesna osoba nije mogla da gleda na to bez nekog užasavanja. Mislim da ni jedna osoba ako želi normalan i miran život ne može nikad a da se ne sjeti tih logora i tih strahota koje su Jevreji preživjeli. Mene se posebno i uvijek dojmila knjiga male Ane Frank, a mislim da tada u to vrijeme nije postojalo ni jedno biće koje se školovalo i obrazovalo a da to nije pročitalo. Takođe ne mogu nikad zaboraviti Aušvic i Dahau, kao ni Jasenovac. Kao odrasla osoba pročitala sam knjigu Jasenovački logor smrti autora dr Nikole Nikolića. Bila sam strašno potresena. Sjećam se da danima nisam mogla da normalno spavam. Nisam mogla da vjerujem da neko može tako da se izivljava na nedužnim i nevinim ljudima.

Sve ovo što pišem, to je zato jer govorim o ljudima koji su bili usko povezani sa borbom protiv fašizma s očuvanjem svog mira i života. Miran i pošten čovjek ne može da zamisli

da postoji neko ko želi to da naruši. Međutim, takvi ljudi su uvijek postojali od kad je svijeta, jer su uvijek željeli tuđe, a nisu se trudili da to steknu na normalan način, nego su željeli da tuđe otmu i prisvoje.

U školi sam takođe imala drugove i drugarice, a kasnije i prijatelje koji su bili Jevreji. Nisam nikad razmišljala drugačije o njima nego kao i o ostalim koji su bili Srbi, Hrvati, Muslimani, Romi. Bar se u to doba to nije razlikovalo, niti se smjelo razlikovati. U neko mladalačko doba moja sestra je imala mladića Jevreja koji je takođe živio na Mejtašu. Znam da se prezivao Alkalaj, a zbog privatnosti objije familije ne bih govorila o imenu. Bila je to po njenoj priči neka fina romantična veza. Upoznala sam majku tog mladića, vrlo prisnu i dragu ženu.

Jedan period svoga života družila sam se sa porodicom Finci. Stanovali su u nekadašnjem jedinom neboderu u Sarajevu. Bili su to brat i sestra, kod kojih sam ja vrlo često dolazila. Bila sam opčinjena njihovim balkonom koji je bio veliki i prepun biljki. Imala sam utisak da sam negdje u prirodi, a ne u nečijem stanu. Mislim da sam oduvijek bila okružena Jevrejima. Jer čovjek, htio ili ne htio, bio je u takvoj sredini gdje su se ljudi družili i živjeli zajedno bez bilo kakvih nesuglasica.

Moja druga saznanja o Jevrejima bila su kao o ljudima radnim i nadasve vrijednim, ljudima koji su na vrlo visokim pozicijama diljem svijeta, ljudima koji se pominju kao poznati naučnici, biznismeni, književnici, kulturni radnici, ljudima koji ne žele tuđe, ali čuvaju svoje, takođe ljudima koji su u ovom našem užasnom ratu pomagali sve narode koji su ovdje ostali... Ja na to gledam kao na poštenje i ruku prijateljstva.

U ratu sam od jevrejske humanitarne organizacije vrlo često dobijala lijekove i vitamine. Bila sam vrlo zahvalna. To nam je onda bilo veoma potrebno.

Kad se čovjek okrene i analizira život mislim da nema osobe koja nije bila povezana sa nekim od Jevreja. Znači da čovjek ne mora biti neposredno vezan uz nekoga, dovoljno je biti dio ove cjeline koja čini cijeli svijet. To znači da ćeš uvijek negdje naići na Jevreja, bilo komšiju, bilo prijatelja, bilo nekog iz sjećanja na djetinjstvo i ranu mladost. U mom slučaju toga nije bilo puno, ali je bilo, i drago mi je da je bilo.

Odnos tradicije i savremenog u arhitekturi Sarajeva: Stari jevrejski hram (Il Kal Grandi)

Diplomski / magistarski rad na Odsjeku za historiju, Katedra za historiju umjetnosti studentica Aida Hajro se prijavljuje iz predmeta Moderna i savremena umjetnost na prostoru bivše Jugoslavije sa temom Odnos tradicije i savremenog u arhitekturi: primjer Starog jevrejskog hrama u Sarajevu.

Magistarski rad će se, u svome uvodnom dijelu, baviti historijom Jevreja na području Sarajeva od njihovog dolaska u Bosnu i Hercegovinu u 16. stoljeću, običajima Jevreja i njihovim životom na području Sarajeva. U istraživanju rad će se fokusirati na: interpretaciju urbanističko-arhitektonskih karakteristika jevrejske četvrti u Sarajevu, na analizu sakralne arhitekture hrama, te na pitanje prenamjene prvotnog objekta u muzejsku instituciju, a s tim u vezi i odnos (interpretaciju) elemenata tradicije i savremenog arhitektonskog jezika. Stari jevrejski hram (Il Kal Grandi) u Sarajevu je sagrađen 1580. godine i tokom godina na Starom hramu su vršene neke rekonstrukcijske intervencije. Hram je 1966. godine pretvoren u Muzej Jevreja Bosne i Hercegovine u kome su pohranjeni eksponati Muzeja grada Sarajeva. Arhitekta Mirko Ovadija je radio na prilagodbi Starog sefardskog hrama kao muzejsko-izložbenog prostora, a arhitekta Zlatko Ugljen na dijelovima unutrašnjeg dizajna.

Arhitektonskom analizom Starog jevrejskog hrama će se svakako obraditi i pitanje zaštite kulturne baštine i problema promjene funkcije jednog arhitektonskog spomenika koji je od kulturalnog i historijskog značaja

za jedan narod. Budući da je 1966. godine Hram dobio ulogu Muzeja Jevreja, te s obzirom na novu funkciju spomenika, neophodno je u radu obratiti pažnju na pitanje muzejske postavke i prakse u samom hramu. Historičar umjetnosti Ivo Maroević smatra da se muzejsko tretiranje spomenika veže za način prezentiranja, s ciljem da se učini vidljivim historija arhitektonskog spomenika, kao i trajanje u prostoru i vremenu. Problematika odnosa tradicije i savremenog u umjetnosti i arhitekturi će se svakako oslanjati na problem održivosti kulturne baštine u odnosu na vrijeme i društvo. U radu je neophodno spomenuti najznačajnije

bosanskohercegovačke arhitekture koji su radili na revitalizaciji kulturno-historijskih spomenika, ali i na projektovanju novih sa duhom tradicije, kao i spomenike na kojim su izvedene određene intervencije (poput arhitekata: Husrefa Redžića, Nedžada Kurte, Envera Jahića, Ahmeda Džuvica, Mirka Ovadije, Jurja Neidhardta, Džemala Čelića, Zlatka Ugljena i Alije Bejtića). Spomenici koji su od komparativno - problemskog značaja za izradu magistarskog rada su Daire, Morića han, te Gazi Husrev-begov bezistan u Sarajevu.

Mentorica je: doc. dr. Aida Abadžić-Hodžić

Aida Hajro

Pripremila: Gordana Girt

U posljednjem periodu kupili smo za biblioteku knjigu **prof. Envera Imamovića "O Sarajevskoj Hagadi"**. Prof. Imamović, naš renomirani historičar i arheolog i ratni direktor Zemaljskog muzeja, u svojoj knjizi je dao do sada najiscrpniju analizu Sarajevske hagade. Locirao je mjesto njenog nastanka u Kataloniji 14 vijeka. Podrobno je izanalizirao njene iluminacije, rukopise i sve dodatne detalje koji se nalaze u knjizi i došao je do zaključka da je njen autor ipak bio Jevrej. Nakon iscrpne analize svih elemenata odredio je i putanju kojom se Hagada kretala do svog dolaska u Sarajevo i kako je dospjela u posjedstvo Zemaljskog muzeja. Ispričao je njenu dalju sudbinu, njeno slanje u Beč na procjenu, njeno spašavanje u Drugom svjetskom ratu, pokušaj njene krađe 1955 godine, kao i njeno spašavanje u posljednjem ratu, čega je prof. Imamović bio glavni inicijator, izlažući opasnosti čak i sopstveni život, prebacujući Hagadu iz Muzeja u trezor Narodne banke. U tome su mu pomagali jedan saradnik iz Muzeja i tri čovjeka iz policije.

Sonja Elazar je poklonila biblioteci sljedeće knjige:

"Židovi Rijeke i Opatije", Teodoro Morgani
Izvod iz uvoda: U tužnim spiskovima koje čuva svaka židovska zajednica i na kojima su imena nestalih u koncentracijskim logorima, imena kojih se svake godine sjećaju i oplakuju ih, nema Židova iz Rijeke. Arhiv i dokumenti su izgorjeli u požaru i uništenju hrama. Zbog toga sam preuzeo obnoviti spisak riječkih Židova nestalih u logorima za deportaciju, kako bi se sjećanje prenijelo dalje. Nezahvalan posao, s jedne strane olakšan promijenjenim općim uvjetima, no ugrožen protekom vremena.

"The Bene Israel of Indija", Benjamin J. Israel
Ovo je priča o maloj zajednici Jevreja, po imenu Bene Israel koja već vijekovima živi na zapadnoj obali Indije, južno od Bombaja.

"Europes Crumbling Myths : The Post-Holocaust Origins of Today's Anti-Semitism", Manfred Gerstenfeld

"Sarah's People", Paul Polanski - Zbirka romske poezije

"Exodus Revisted", Leon Uris i Dimitrios Harissiadis.

Od Sonje Elazar smo dobili i deset knjiga beletristike na engleskom, zahvaljujemo se.

Organizacijski odbor Židovske kulturne scene
"Bejahad 2011" raspisuje

NATJEČAJ ZA PROJEKTE

koji će biti prezentirani tokom manifestacije «Bejahad 2011».

Na natječaj se mogu prijaviti projekti:

- izložba umjetničkih djela (slike, skulpture, fotografije i dr.)

- scenski nastup (muzički, dramski, plesni i dr.)

- film

- kazališna predstava

- koncert

- predavanje

- workshop

- promocija knjige i

- druge vrste projekata.

Za natječaj je potrebno dostaviti:

a) Ime projekta

b) Kratki opis projekta

c) Adresu, telefon, fax, e-mail kontakt osobe

d) Popis svih sudionika i odgovornih osoba

e) Kompletan projekt (tekst, snimke eksponata, VHS video zapis ili CD-ROM).

Projekti će se primati do 15.06.2011. na adresu:

BEJAHAD - ŽIDOVSKA KULTURNA SCENA

Trg Marka Marulića 18

1000 ZAGREB

S naznakom «Natječaj - Bejahad 2011»

Radove će pregledati i ocijeniti natječajna komisija, te odabrati 6 (šest) projekata koji će biti realizirani tijekom rada scene. Izabranim projektima odnosno njihovim autorima i sudionicima organizator pokriva troškove dolaska i odlaska, boravka za vrijeme trajanja projekta, te troškove realizacije na samoj manifestaciji. Finansirati će se 3 dana boravka u hotelu Adriatic u Opatiji (puni pansion).

Rezultati natječaja bit će objavljeni do 15.7.2011. na www.bejahad.com, www.bet-israel.com, www.makabijada.com, te u časopisima Ruah Hadaša, SaLon, Jevrejski bilten, Jevrejski glas i Most.

Autori prihvaćenih projekata biti će direktno kontaktirani. Radovi poslani na natječaj se ne vraćaju.

Organizacijski odbor Židovske kulturne scene
"Bejahad 2011" raspisuje

"SIMHA KABILJO"

Natječaj za kratku priču

Priče mogu biti napisane na jezicima bivše Jugoslavije. Natječaj je anoniman. U obzir dolaze priče koje nisu dosada objavljene. Rad obilježen šifrom i pisan pisačim strojem ili na drugom mediju (MS WORD format) treba poslati u dva primjerka s naznakom «Za nagradni natječaj Bejahad 2011» i s naznakom šifre.

Rješenje šifre – puno ime autora i adresa – treba priložiti u zasebnoj, zatvorenom pismu.

Krajnji rok za slanje radova je 15.06.2011.

Radovi se mogu slati na adresu:

BEJAHAD - ŽIDOVSKA KULTURNA SCENA

Trg Marka Marulića 18

10000 ZAGREB

sa naznakom za «Natječaj Bejahad 2011»

Radove će ocijeniti žiri i dodijeliti prvu, drugu i treću nagradu. Nagradene priče bit će objavljene u književnom prilogu Bejahad 2011.

Rezultati natječaja bit će objavljeni na www.bejahad.com, www.betisrael.com, www.makabijada.com, te u časopisima SaLon, Ruah Hadaša,

Most, Jevrejski pregled i Jevrejski glas. Nagrade će se dodijeliti na kulturnoj manifestaciji «Bejahad 2011» koja će se održati od 24.8. – 31.8.2011. u hotelu «Adriatic» u Opatiji. **Radovi se ne vraćaju.**

Uskoro izlazi iz štampe Jevrejsko-španski jezik u Bosni i Hercegovini (radovi)

Priredivač: Eli Tauber

U kući mojih roditelja govorio se judeo-espanjol. Bio je to jezik koji sam prvi čuo kada sam se rodio, nešto posebno lijepo i tajnovito, milozvučno i posebno značajno. U početku kada nisu htjele da znam šta razgovaraju moja majka i baka pričale u su međusobno Ladino (judeo-espanjol). Silno sam htio da naučim taj jezik toliko jedinstven i koji je pripadao samo bosanskim Sefardima, samo toj maloj grupi od desetak hiljada koja je iz daleke Španije i Portugala, preko Dubrovnika, Rima i Soluna, stigla na ovaj naš Balkan.

Posebno su me oduševljavale sefardske romanse koje sam upamtio i koje i danas pjevam i od kojih me prožima neka neobična i tuga i radost, čežnja za zavičajem, za pradomovinom Španijom. Uskoro izlazi iz štampe Zbornik radova pod nazivom Jevrejsko-španski jezik u Bosni i Hercegovini. Iako svi radovi nisu na najvišem naučnom nivou, oni su ovdje uzeti u obzir, jer imaju neke osobenosti i tradiciju koja je neophodna da bi se bolje shvatio ovaj fenomen, ovaj jezik koji se formirao u Bosni kroz 400 do 500 godina, a koji je svojevrsna mješavina španskog, portugalskog, italijanskog, hebrejskog, turskog i slavenskih jezika. Istina, najveće mjesto pripada „maternjem“ španskom koji su donijeli prvi izgnanici iz Španije i koji je osnova za uključivanje raznih jezika u

bosanski judeo-espanjol.

Posebno je važno istaći da pored eminentnih naučnika koji su se bavili ili se bave jevrejsko-španskim jezikom u Bosni i Hercegovini, u ovom zborniku objavljeni su i radovi vrsnih poznavalaca Ladina, ljudi kojima je Ladino (judeo-espanjol) matrenji jezik. Važno je istaći da se u njemu nalaze i do sada neobjavljeni radovi, kao i radovi koji su potpuno nepoznati široj naučnoj javnosti. Rasprave i primjeri korištenja jezika i poslovice u praksi, rječnik izraza, fraza i idioma, kao i nadimci pojedinih osoba koji su se koristili u Sarajevu "Jerusalem čika", samo daje ovom zborniku jednu novu komponentu – duhovnu, koju obično ne sadrže zbornici ove vrste. Ovaj zbornik radova rezultat je višegodišnjeg strpljivog sakupljanja po novinama, knjigama, spomenicama, kutijama i muzejima, razgovora sa prijateljima i stručnjacima i predstavlja isključivo moj izbor, koji nije mogao, obuhvatiti sve radove na ovu temu, ali je obuhvatio najznačajnije poznate i pruža mogućnost mnogim naučnim radnicima i zainteresovanim da, po prvi put, na jednom mjestu dobiju zbirku tekstova o jednoj jedinjoj temi : Judeo-espanjol u Bosni i Hercegovini.

REZULTATI 54. NAGRADNOG KONKURSA SJOS

Žiri u sastavu: akademik Predrag Palavestra, prof. dr Milan Ristović i književnik i prof. Filip David, konstatovao je da je na 54. nagradni konkurs SJOS prispelo 34 rada iz svih oblasti. Žiri se jednoglasno odlučio da nagradi sljedeće radove:

1.nagradu „Ženi Lebl“ - dobio je rad pod naslovom: „JEVREJI U KRAGU-JEVCU“, šifra: Trag u vremenu, autor: Staniša Brkić (Batočina) i Milomir Minić (Kragujevac)

2.nagradu - dobio je rad pod naslovom: „PISMO IZ ŠPANIJE“, šifra: Povratak, autor: Milijana Čavić-Albahari Petrović (Malaga, Španija)

3.nagradu - dobio je rad pod naslovom: „DNEVNIK POVLAČENJA 1915/1916 ČINOVNICA MOŠE MEVORAHA“, šifra Mance, autor Danilo Šarenac (Beograd)

Žiri je preporučio dva rada za arhivu Jevrejskog istorijskog muzeja:

- „FRAGMENTI O FIŠEROVIMA“, šifra: 3003946, autor: Ratko Racković (Ruma)

- „SVEDOČANSTVA IZ JEVREJSKE 16“, šifra: Dorćol, autor Radivoje Davidović (Beograd)

Edvard Stankijević : Balkanski i slovenski elementi u judeo-španskom jeziku Jugoslavije

Isak Papo : Turcizmi u govorno jevrejsko-španskom jeziku sarajevskih Sefarada

Isak Papo: Turcizmi u jevrejsko-španjolskom Sefarada BiH

Isak Papo : Neke karakteristike jezičkog fundusa judeo-espanjola (tuđice i poslovice)

Isak Papo: Sefardski španjolski

David Pardo: In memoriam za svakodnevnim govornim bosanski judeo-espanjol

David Pardo: Svakodnevnim govornim bosanski judeo-espanjol

Elizer Papo: Slavenski uticaji na bosanski jevrejsko-španski

Eliezer Papo: Etnički jezik za vrijeme nacionalnosti

Muhamed Nezirović : Jevrejsko

španjolska književnost

Muhamed Nezirović: Da li je slavenska antiteza odista slavenska

Muhamed Nezirović: Incontro dei due

mondi, quello slavo e quello spagnolo in Bosnia ed Erzegovina

Krinka Vidaković : Kultura španskih Jevreja na jugoslovenskom tlu, Vera i pismenost; Izdavačka delatnost i štamparije

Krinka Vidaković: Pismo i jezik. Uloga štampane knjge.

Krinka Vidaković, Tradicija i sekular-

izacija pisane riječi

Krinka Vidaković : Mogućnost

proučavanja jezičko-književnog naslijeđa španskih Jevreja na našem tlu,

Kalmi Baruh : O jeziku i knjzi Sefarada

Kalmi Baruh : Jevreji na Balkanu i njihov jezik

Kalmi Baruh : Jezik sefardskih Jevreja

Samuel Kamhi : Jezik, pjesme i poslovice bosansko-hercegovačkih Sefarada,

Mushin Rizvić : Sefardska književnost u BiH u dosadašnjim istraživanjima.

Samuel Pinto: Jezik

Avram Pinto: Jevreji Sarajeva i Bosne i Hecegovine

Samuel Elazar: Jevrejsko-španjolski romansero

Krinka Vikadović: Kultura španskih Jevreja na jugoslovenskom tlu, Pro-

zaisti i pesnici. Dometi nove sefardske književnosti

Alica Pšorn- Knezović: Osobnosti razvoja djudeo-espanjola

Regina Kamhi i Jacob Papo: Sačuvano od zaborava, usmena baština sarajevskih Sefarda

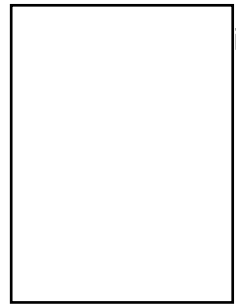
Katja Smid: Jezičke karakteristike u knjizi Moše Betija

Dona Danon: Sefardkinje u tišini: Identiteti sefardske žene

Dimitrije Pešić: Uticaj balkanskih jezika na jevrejsko-španski jezik na primjeru beogradskih i sarajevskih Jevreja

Exp.

Zajednica jevrejskih opština
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

***Darko i Irena Ostojić dobili su
ćerku Lali, Laura unuku,
a Debora praunuku***

***Laura i Ajdin su dobili
predivnu kćerku Anette***

Tomer, Sonja i Gali Cohen: Sretna porodica ponovo u Sarajevu!

